

Hva er norsk energikultur?

*IS THIS
PETROGANDA?*

Drøftinger om Norge,
energisystemer og kultur

1. Innledning	4
La oss snakke mer om energisystemer	4
2. Ytringsfrihet, energi og klima	6
Kulturfeltets opprop mot oljeleting	8
Selma French Bolstads appell mot Shell på Moldejazz	10
Ytringskultur, Aftenposten og klimaaktivister	12
3. Energinasjonen og kulturfeltet	16
Når lyset står på og ingen er hjemme	18
Ole Aastad Bråten om museene og klimakrisen	20
Folkets kraftløft, Tor-Evert Grøndal	22
Spikkoteket på norsk folkemuseum, Terje Planke	26
Linker og tips til energiltak	29
4. Norsk olje - elefanten i rommet	30
Kvit equinorsk mann	32
Fossile frelsesfortellinger, Marion Grau	36
Kulturbygging, Equinor og petroganda	40

La oss snakke mer om energisystemer

TEKST: JULIE FORCHHAMMER, KLIMAKULTUR

Klimakultur har i 2023 og 2024 undersøkt hvordan kunst- og kultursektoren forholder seg til et tema som energi. Rapporten inneholder ulike perspektiver og drøftinger rundt kultur og energi, med et særskilt fokus på å bygge kunnskap om energisystemer på samfunnsnivå.

Underveis i arbeidet med rapporten har Klimakultur erfart en tendens rundt energispørsmål i kulturfeltet i Norge:

Hvordan kunnskap og tiltak på energi-effektivisering internt i kulturfeltet blir prioritert (sett positivt på) av kulturbyråkratiet og organisasjoner, mens kunnskap om kulturfeltets mulighet for å skape endringer i våre energisystemer på et overordnet nivå blir neglisjert og til tider direkte motarbeidet.

En enkel måte å illustrere denne tendensen er ved å sammenlikne Kulturdirektoratet i Norge og Arts Council England.

Der Kulturdirektoratet har et hovedsakelig ensidig fokus hvor kulturfeltets rolle i klimakrisens tid bare er å redusere sine egne utslipp, har Arts Council England utviklet et miljøprogram som i tillegg støtter opp om feltets ansvar for å bidra til endring på systemnivå:

We want the organisations and individuals we support to lead by example, promoting the need for environmental responsibility in the communities in which they work, within partnerships and with audiences and stakeholders. There will be an increased awareness of the cultural sector's role in catalysing change, demonstrating how culture can influence and inspire action locally, nationally and internationally.

Arts Council England, environmental responsibility

Kulturdirektoratet er bare en av mange viktige aktører i norsk kulturliv som gjerne snakker om reduksjon av utslipp internt i feltet, men aldri sier noe om feltets muligheter for å påvirke bransjen som er ansvarlig for klimakrisen vi står i: petroleumsindustrien.

Aldri har kulturfeltet snakket så mye om bærekraft som i 2024, og aldri har Norge investert så mange milliarder i oljeleting og nye felt. Vi er faktisk det land i verden som investerer mest offshore i år - mer enn Brasil, USA, Saudi Arabia og Kina.

Det krever et ekstra bevisst forhold til hvilke begrensninger en slik oljepolitikk legger på vår kultur og samfunnsdebatt. At nordmenns holdninger til og kunnskap om energi er påvirket av petroleumsindustrien er åpenbart.

Klimakultur ønsker med denne rapporten å se nærmere på hva det har å si for et lands energikultur at oljenæringen er tilstede overalt i samfunnet - fra barnehager til kulturinstitusjoner. Vi har også invitert inn perspektiver fra andre aktører som bidrar med deres blikk på norsk energikultur.

2.

Ytringsfrihet, energi og klima

Illustrasjon: Ada May/Climate Creativity

Et kulturfelt mot oljeleting

Gjennom 2023 og 2024 har 17 norske kulturorganisasjoner fattet vedtak mot oljeleting.

Organisasjonene representerer 20.000 norske kunstnere og kulturarbeidere og 500 arrangører og festivaler:

- Aksjonsgruppen Forfattere mot oljeleting
- Architects Climate Action Network Norway
- Bildende Kunstneres Forening i Hordaland
- Concerned Artists Norway
- CREO - forbundet for kunst og kultur
- Den norske Forfatterforening
- Dramatikerforbundet
- Klimakultur
- NOPA - Norsk forening for komponister og tekstforfattere
- Norske Billedkunstnere
- Norske dansekunstnere (NODA)
- Norske filmregissører
- Norske Kulturarrangører (NKA)
- Norsk Filmforbund
- Spillerommet
- Stopp oljesponsing av norsk kulturliv
- Unge Kunstneres Samfund

I forbindelse med at Den norske Forfatterforening vedtok en [resolusjon mot oljeleting](#) på årsmøtet 2024 bidro forfatter og journalist Maria Børja med følgende innlegg:

Kjære alle,
Hvorfor skal Den norske Forfatterforening være imot oljeleting? Jeg har funnet et svar – selvsagt i en bok.

Den heter Living in denial, med undertittelen Climate change, emotions, and everyday life. Boken er fra 2011, og selv om den er på engelsk, er den skrevet av en nordmann, nærmere bestemt Kari M. Norgaard, som er professor i sosiologi ved universitetet i Oregon.

Etter feltarbeid og intervjuer hun gjorde med innbyggerne i et norsk tettsted, fant hun ut at når nordmenn i liten grad snakker om og forteller historier om klimaendringene, henger det sammen med det faktum at Norge er en betydelig oljeprodusent:

Norsk velstand kommer i høy grad av oljeutvinning, men det vi velger å prege vårt nasjonale selvbilde med, er fortellinger om «det mytiske Norge». Det gjør vi på grunn av følelser: Klimaendringene utløser en kognitiv dissonans som truer vår identitet og våre privilegier, derfor unngår vi helst tematikken.

Slik, gjennom fortielse, bidrar «folk flest» til å legitimere status quo – fordi fraværet av klimakritiske samtaler og historier fastholder illusjonen av en «normal» hverdag.

Men som forfattere vil vi jo ikke fortie noe som helst. Vi vil ha problemene opp i dagen, også klimaproblemene.

Mange av oss gjør dette allerede, ved å skrive bøker som på ulike vis tematiserer eller synliggjør natur- og klimaendringer. Men vi vet alle at vi er mye sterkere sammen enn som individuelle forfattere.

Vi vet at dersom vi krever noe, som et kollektiv, vil det ha langt større politisk gjennomslagskraft enn én og én enkelt roman, novelle eller diktsamling.

Vi vil tro på kunsten, ja, men vi må ikke glemme troa på hverandre og troa på at forfattere, som gruppe, kan få til strukturelle endringer.

Vi bør heller ikke glemme at vi som forfattere har et privilegium de aller fleste mennesker ikke har, nemlig tilgang til det frie ord. Vi har muligheten til å bli hørt. Vi har muligheten til å påvirke vår omverden. Det forplikter.

Å si nei til oljeleting i 2024 er ikke kontroversielt (og for ordens skyld: Det er ikke snakk om å stenge kranene som går, men om å slutte å lete etter nye oljefelt). Det er såpass lite kontroversielt at åtte kunstnerorganisasjoner i løpet av det siste året har stemt for liknende uttalelser: Norsk forening for komponister og tekstforfattere (NOPA), Norske billedkunstnere, Dramatikerforbundet, Norske filmregissører, Filmforbundet, Norske dansekunstnere, Unge Kunstneres Samfund og CREO.

Det er blant dem vi hører hjemme. Ikke blant dem som sier at dette er komplisert eller at dette angår oss ikke. Dette angår oss alle, og vi bør bruke stemmen vår til å bryte fortielsen som gjør at norske myndigheter kommer unna med aktivitet som er stikk i strid med et levelig klima.

Tusen takk for meg.

Selma French appell mot Shell på Moldejazz

Musiker Selma French er engasjert på mange fronter. Både som soloartist og med grupper som Masåva, Morgonrode og Frøkedal og Familien. Men også som en tydelig stemme som bruker sine plattformer og scener til å snakke om klima og Palestina og vår tids virkelige store emner.

Selma French' Shell appell under Masåvas konsert på Moldejazz 2024

Jeg skal snakke litt om noe jeg synes er veldig viktig. Kanskje dere også synes det er viktig. I 2023 kom et svært kulturopprop med organisasjoner som representerer til sammen 20 000 kunstnere, og 500 arrangører, mange av oss som spiller på Moldejazz. Oppropet var mot ny leting etter olje og gass på norsk sokkel.

Moldejazz har dessverre en lang tradisjon med oljesponsing og sponses i år av Shell. Samtidig som det er konkludert at klimaendringene er den største trusselen mot realisering av menneskerettigheter noensinne, blir klimaaktivister i flere deler av verden fengslet for å ytre seg.

Moldejazz-sponsor Shell, står akkurat nå i et stort søksmål mot Greenpeace, som begrenser både hvor og hvordan vi kan demonstrere. I solidaritet med demonstranter som ikke kan ytre seg, vil jeg fortelle dette til dere.

Klimakrisen er skapt av oljeindustrien, og oljeindustrien får, enn så lenge, grønnvaske og kjøpe seg bedre rykte med kultursponsing. Spesielt i Norge.

Jeg synes det er problematisk at en så fantastisk festival som Moldejazz velger å ta imot spons fra Shell - det finnes andre sponsorer - som for eksempel sponsor av denne konserten, Istad Kraft, som gjør at denne konserten er gratis. Takk til dem!

Jeg skjønner at det ikke er uten utfordringer å ta opp dette tema i et lokalsamfunn hvor oljenæringen er tilstede. Men vi har nådd et punkt hvor vi ikke lenger lever av oljen. Vi dør av den.

Det blir ingen arbeidsplasser på en død planet, det blir ingen musikk og det blir heller ingen jazz.

Siste låta vi skal spille er inspirert av en artikkel fra 2023 i The Guardian, som avslørte at oljeselskapet Exxon Mobil, tidligere sponsor av Moldejazz, allerede tidlig på 70-tallet forutså klimaendringene som oljenæringens virksomhet skulle skape - noe som har vist seg å være svært likt med det vi opplever i verden i dag.

Etter at forskningen ble lagt frem internt på 70-tallet brukte Exxon flere tiår med målretta arbeid på å skjule dette og diskreditere forskningen, sånn at de selv og resten av oljeindustrien kunne fortsette å tjene mer penger på å ødelegge livsgrunlaget vårt.

Denne sangen heter Folkesjelen
- takk for oss.

Det blir ingen arbeidsplasser på en død planet, det blir ingen musikk og det blir heller ingen jazz.

Ytringskultur, Aftenposten og klimaaktivister

“Please don’t take your civic freedoms for granted, they change much faster than you could ever have imagined. There is an unbelievable intolerance towards climate activism, and Norway is in fact one of the countries which has imposed the highest financial penalties on young activists organising on climate issues”

LYSA JOHN, CIVICUS, NORADKONFERANSEN 2024

TEKST: JULIE FORCHHAMMER, KLIMAKULTUR

Energisektoren er en ivrig aktør når det gjelder å påvirke klimadebatten, både globalt og her hjemme.

Et gjennomgående tema på Noradkonferansen 2024 var den globale svekkelsen av sivilsamfunnets rettigheter og ytringsrom, spesielt på klima.

Lysa John, generalsekretær for Civicus, en organisasjon som overvåker sivilsamfunnets vilkår, presenterte rapporten “Reserved Rights: A Downward Shift in Civic Space”.

Hun fremhevet den negative utviklingen når det gjelder klimaaktivisters vilkår i Europa generelt og i Norge spesielt.

Lysa Johns beskrivelse av en “utrolig intoleranse mot klimaaktivisme” ble eksemplifisert igjen i sommer da fem engelske klimaforkjempere ble dømt til fengsel i opp

til fem år for å ha snakket om en sivil ulydighetsaksjon på en Zoom-samtale.

For eksempel ble Fridtjof Klareng Dale (34) og Esther Hjerrild (23) stilt overfor et erstatningskrav på 2,5 millioner kroner for en aksjon mot klima- og miljødepartementet i 2023.

Jonas Kittelsen, talsperson i Extinction Rebellion Norge, er sjokkert over størrelsen på boten, og fortalte til Universitas at hele bevegelsen også er i sjakk:

“- Det er utvilsomt et angrep på demokratiske rettigheter, og millionboten er tatt helt ut av alle proporsjoner, sier han. Aktivisten forteller at botene i Sverige og Danmark vanligvis er betydelig lavere enn i Norge, ofte på rundt 2000-3000 kroner, mens det i Norge generelt er så høyt som 20.000 kroner.”

UNIVERSITAS 8. OKTOBER 2024

Klima og aktivisme i norske medier

Aftenposten publiserte 22. juni 2024 en leder med tittelen “Klimaaktivistenes skadeverk bør straffes hardt”, hvor leder-skribenten kom med følgende refleksjon:

“Klimaforkjempere har svært gode muligheter til å ytre seg og påvirke gjennom demokratiske prosesser. De kan også trekke stater for retten hvis de vil utfordre vedtatte beslutninger og politikk.”

Hvor komplisert, dyrt og risikabelt det er å saksøke stater og selskaper i klimaspørsmål er en debatt for en senere anledning. Men argumentet om at klimaforkjempere har “gode muligheter til å ytre seg og påvirke gjennom demokratiske prosesser” er interessant. For hvordan står det egentlig til med ytringsklimaet på klima her til lands? Har alle like gode muligheter til å ytre seg?

Når Aftenposten på lederplass sammenlikner klimaaktivister med terrorister og ønsker at de blir straffet hardt, er det ikke et synspunkt som har oppstått i et vakuum. Det er en del av en global trend.

Mary Lawlor, FNs spesialrapportør for menneskerettighetsforkjempere uttaler: “Kriminaliseringen av miljøforkjempere har blitt et globalt fenomen, og er nå den vanligste taktikken som brukes for å bringe miljøforkjempere til taushet og diskreditere dem”

THE GUARDIAN, HOW CRIMINALISATION IS BEING USED TO SILENCE CLIMATE ACTIVISTS ACROSS THE WORLD

Artikkelen i The Guardian belyser hvordan kriminaliseringen av klimaforkjempere er knyttet til lobbyvirksomhet fra aktører med økonomisk støtte fra fossilindustrien. Det gjelder for eksempel i USA hvor 21 delstater har vedtatt strengere lover mot demonstrasjoner, og hvor utallige aktivister har blitt arrestert i løpet av de siste fem årene. Mange av delstatenes lover har samme ordlyd som lovforslag fra American Legislative Exchange Council (Alec), en lobbyorganisasjon som er finansiert av blant annet Exxon og American Petroleum Institute (hvor Equinor er medlem).

Klimaaktivistenes skadeverk bør straffes hardt

Denne uken ble det forhistoriske monumentet Stonehenge i England sprayet med oransje farge av klimaaktivister fra organisasjonen Just Stop Oil. Stonehenge er på Unescos verdensarvliste. Ifølge aktivistene var målet med aksjonen å få britiske myndigheter til å stanse all utvinning og brenning av olje, gass og kull innen 2030. Selv aktivistene skjøpper antagelig at oransje farge på et historisk monument ikke vil sørge for at målet blir nådd. De klarte imidlertid å få verdens oppmerksomhet. Med samme retorikk som islamistiske terrororganisasjoner bruker. Taliban-lederen Mulla Omar spurgte den 1500 år gamle Buddha-statuen i Bamiyan i Afghanistan i 2001. Han forklarte det med at «ullendingene» ga blaffen i levende mennesker, men var «bekymret for ikke-levende objekter som Buddhaen». «Er fremstillingen av livet i form av kunst viktigere enn livet selv?» Det skrev Anja Bakken Risse, leder for miljøorganisasjonen Framtiden i våre hender, i en SMS til Aftenposten etter at aksjonister hadde forsøkt å lime seg fast til Edvard Munchs «Skrik». Det er utvilsomt et angrep på demokratiske rettigheter, og millionboten er tatt helt ut av alle proporsjoner, sier han. Aktivisten forteller at botene i Sverige og Danmark vanligvis er betydelig lavere enn i Norge, ofte på rundt 2000-3000 kroner, mens det i Norge generelt er så høyt som 20.000 kroner.”

Retorikken er farlig. Den rettferdiggjør skadeverk dersom en mener at målet beligger middelet. Og det er mange som mener at de kjemper for en god sak. Ifølge The Economists demokrati-indeks lever nå bare åtte prosent av verdens befolkning i fungerende demokratier. En stor andel av dem er i Europa. Klimaforkjempere har svært gode muligheter til å ytre seg og påvirke gjennom demokratiske prosesser. De kan også trekke stater for retten hvis de vil utfordre vedtatte beslutninger og politikk. I Norge regnes skadeverk på gjenstander «som har en betydelig historisk, nasjonal eller religiøs verdi» som særlig grovt, og kan straffes med fengsel inntil 15 år. Joachim Skahjem, en av aksjonistene som helte oransje maling over Vigelandskulpturene i 2022, har uttalt at vold og sabotasje vil bli nødvendig i klimakampen. Han og hans medaksjonist ble dømt til bøter på 10.000 kroner og 100 dagers fengsel. Han mente at det var «høyst problematisk for retten til fri demonstrasjon». I virkeligheten er det motsatt. Angrep på kulturminner er forakt for verdier og prosesser som må bygges om. Men det er også alvorlig kriminalitet - og bør straffes hardt.

© Steinmonumentet Stonehenge fra bronsealderen blir tilgriset med oransje farge. Bildet er hentet fra klimaaktivistenes egen video av aksjonen. Foto: Just Stop Oil / ESG.

Mary Lawlor sier videre i artikkelen: “Disse rettighetsforkjemperne prøver i bunn og grunn å redde planeten, og på den måten redde menneskeheten. Dette er mennesker vi burde beskytte, men som regjeringer og selskaper ser på som en trussel som må nøytraliseres. Til syvende og sist handler det om makt og økonomi.”

Makt og økonomi er også to nøkkelord i den norske klimadebatten. Samme uken som lederkommentaren sto på trykk i Aftenposten inneholdt A-magasinet tre helsider med annonse fra Equinor. Det var ikke kun den uken. Equinor hadde i fem uker på rad tre helsider i A-magasinet som ble delt ut med Aftenposten, Fædrelandsvennen, Stavanger Aftenblad og Bergens Tidende. Det samme gjaldt for VG Helg i fem uker i sommer. Og for D2 i Dagens Næringsliv i fem uker. De trykte annonsene ble fulgt opp av en massiv digital kampanje på mediernes nettsider.

Det er betimelig å spørre om fossilindustrien og klimaforkjemperne har like gode muligheter til å ytre seg og påvirke den norske samfunnsdebatten?

Sykepleier og klimaforkjemper Frida Steinbakk (Stopp Oljeletinga og Folk Mot Fossilmakta) skrev et grundig innlegg til Aftenposten etter at lederen om strengere straff for klimaaktivister hadde stått på trykk.

Debattinnlegg skrevet av Frida Steinbakk og sendt til Aftenposten juli 2024.

Demonisering av klimaaktivister hører ikke hjemme på lederplass

På lederplass i Aftenposten lørdag sammenlignes "Just Stop Oil" sin dekorasjon av Stonehenge med da Taliban-lederen Mulla Omar sprengte en 1500 år gammel Buddha statue i luften i Afghanistan i 2001. Dette er ikke bare en lite nyansert sammenligning, men direkte farlig retorikk fra en av Norges mest anerkjente aviser.

Formålet med "Just Stop Oil" sin demonstrasjon var å sette søkelys på klimakrisen med krav om at den britiske regjeringen signerer en globalt bindende utfasingsplan for fossile brensler.

For det første er det stor forskjell på å dekorere Stonehenge monumentet med orangerfarget maismel og det å sprengte en statue i fillebiter. Dersom forfatteren hadde undersøkt ville hen funnet ut at maismelet ble vasket vekk få timer etter demonstrasjonen, uten varig skade. Det er likevel ikke denne sammenligningen som skremmer meg, men hvordan forfatteren prøver å demonisere fredelige klimaaktivister ved å sette dem i samme bås som islamistiske terrorister.

Videre henviser forfatteren til The Economists demokrati-indeks som viser at bare 8 % av verdens befolkning lever i fungerende demokratier. Dette er dyster statistikk som må tas på alvor. Aftenposten bør heller stille seg spørsmål ved hva som egentlig truer demokratiet i Europa og hvordan de kan bidra til å beskytte det. Løsningen er ikke å straffe fredelige

klimaaktivister "hardt" slik forfatteren antyder eller sammenligner dem med terrorister.

Ifølge FNs spesialrapportør for miljøvernere er det nemlig ikke støttespillere av "Just Stop Oil" som utgjør en trussel for demokratiet i Europa, men undertrykkelsen de blant annet møter i media. Dette kommer tydelig frem i FN rapporten "State repression of environmental protest and civil disobedience: a major threat to human rights and democracy", publisert i februar.

Rapporten oppfordrer stater til å iverksette tiltak for å motvirke fortellinger som fremstiller miljøforsvarere og deres bevegelser som kriminelle. Blant annet fordi det truer demokratiet ved å bidra til å krympe det offentlige ytringsrommet. Dette ved å avskrekke folk fra å delta i protest i frykt for å bli kategorisert som kriminelle, og bli behandlet sådan.

Det betyr ikke at ulike former for sivil ulydighet ikke skal straffes eller kritiseres, men at det må samsvare med handlingen som er begått. Et fornuftig sted å begynne er å undersøke hvorvidt det egentlig er snakk om skadeverk før en begynner å rope om behov for strenge straffer.

Maismelet på Stonehenge er allerede vekke og de knapt synlige malingsrestene på Monolitten vil forsvinne av seg selv om 2-3 år ifølge museets egen konservator.

Med andre ord, ingen av disse protestene har medført permanent skade og faller dermed inn under fredelig sivil ulydighet. Det var nettopp derfor FNs spesialrapportør for miljøvernere frarådet Oslo tingrett å straffe de to studentene som helte vannmaling over Monolitten med fengsel.

Videre savner jeg en refleksjon rundt hvorfor folk tyr til slike provoserende demonstrasjonsformer. Forskere og den menige mann i gaten har ropt i flere tiår. Forfatterne ser ikke ut til å forstå hvilke maktstrukturer vi står overfor, jeg tenker da på hvilken påvirkningskraft miljøforkjempere har opp mot en pengesterk fossilindustri.

Jeg skulle ønske at forfatteren hadde rett i påstandene om at miljøforkjempere har svært gode muligheter til å ytre seg og påvirke gjennom andre demokratiske prosesser, blant annet ved å stille stater for retten om en vil utfordre vedtatte beslutninger og politikk.

Naturvernforbundet og Natur og Ungdom måtte betale 1,4 millioner til staten i saksomkostninger etter at de tapte søksmålet om dumping av gruveavfall i Førdefjorden. Å gå til søksmål mot staten er med andre ord ikke et reelt alternativ for vanlige folk. Ei heller har vi råd til å drive lobbyvirksomhet eller systematiske påvirkningsarbeid gjennom massive reklamekampanjer slik Equinor bedriver, med god hjelp fra Aftenposten.

Vanlige folk stiller ikke likt med fossilindustrien når det kommer til å påvirke demokratiske prosesser. Et effektivt virkemiddel for vanlige folk er dermed å benytte seg av sin rett til å protestere, inkludert bruk av fredelig sivil ulydighet. Det er tross alt en legitim utøvelse av allmennhetens rett til å delta i offentlig beslutningstaking i et velfungerende demokrati. Det må vi hegne om, ikke straffes hardt, som det oppfordres til på lederplass.

Dette er hva som kom på trykk av Frida Steinbakk sitt debattinnlegg i Aftenposten, faksimilie fra Aftenposten onsdag 26. juni 2024:

Aftenposten Onsdag 26. juni 2024

Kort sagt

Stonehenge Farlig

På lederplass i Aftenposten sammenlignes Just Stop Oils dekorasjon av Stonehenge med da Taliban sprengte en gammel Buddha statue i Afghanistan i 2001. Dette er farlig retorikk.

Det er stor forskjell på å dekorere Stonehenge med maismel og det å sprengte en statue i fillebiter. Maismelet ble vasket vekk få timer etter demonstrasjonen. Det er likevel ikke denne sammenligningen som skremmer meg, men hvordan lederartikkelen prøver å demonisere fredelige klimaaktivister ved å sette dem i samme bås som islamistiske terrorister.

Videre henviser lederen til The Economists demokrati-indeks som viser at bare 8 prosent av verdens befolkning lever i fungerende demokratier. Aftenposten bør stille seg spørsmål om hva som egentlig truer demokratiet i Europa og hvordan avisen kan bidra til å beskytte det.

Løsningen er ikke å straffe fredelige klimaaktivister «hardt» eller sammenligne dem med terrorister.

Frida Steinbakk
Sogndal

3.

Energi- nasjonen og kulturfeltet

Når lyset står på og ingen er hjemme

TEKST: ERLEND EGGEN, KLIMAKULTUR

Et lavere strømforbruk krever at vi kun bruker den strømmen vi trenger og planlegger oppgraderinger og tiltak som vil lønne seg på sikt.

Med raskt stigende strømpriser i 2021 og 2022, varsler om en langvarig strømpriskrise, dyrtid i rask utvikling og framvoksende energifattigdom, skulle man tro at strømsparing ville være en prioritet for folk flest, organisasjoner, bedrifter og nasjonen.

Tall fra Elhub viser imidlertid at strømsparingen fra 2021 har vært varierende fra år til år, men at nivået til syvende og sist nærmest er uforandret i alle sektorer ([Forbruk, produksjon og installert effekt - Elhub](#)).

Finnes det en norsk energikultur?

Er det noe i vår oppfattelse av strøm, i lover og reguleringer, i insentiver og støtteordninger som gjør at vi ikke klarer å spare? Hindrer energikulturen oss i å tenke nytt og langsiktig?

Fra natur til vare: Opp gjennom historien har folk og kommuner ofret natur for å produsere strøm, spesielt gjennom vannkraftutbygginger. I dag betales det årlig kompensasjon for denne naturen – kommunene ofrer natur mot økonomisk gevinst. De økonomiske fordelene hindrer både folk, bedrifter og kommuner å se verdien av å bruke mindre strøm og ta vare på naturen.

Fra vare til velstand: Strømmen er en nødvendighet, en kilde til velstand og komfort. Vi har utviklet statlige støtteordninger for energieffektivisering og økt komfort. Det norske strømforbruket øker stadig. Naturen er taperen.

Nasjonalisme og energi: Den offentlige samtalen om utenlandskabler illustrerer hvordan energi er knyttet til nasjonal identitet. Retorikken om å beskytte “den rene norske energien” skaper et inntrykk av at energi er en nasjonal eiendom som må forsvares. Denne nasjonalistiske tilnærmingen bidrar til å opprettholde et høyt forbruk og sette ytterligere press på naturen siden fokus flyttes fra globalt ansvar til nasjonal selvforsyning.

Myten om det grønne paradiset: Nordmenn fremstiller ofte Norge som et “grønt paradis” med ren energi og “verdens reneste olje og gass”. Denne selvforståelsen kan skape en falsk trygghet og hindre oss i å erkjenne vårt eget bidrag til globale klimaproblemer. Når vi fremstiller oss selv som en “energinasjon” med ren samvittighet, kan det bli vanskeligere å stille kritiske spørsmål ved vårt eget forbruk og energisystem.

Sosial ulikhet og energisparing: Stigende strømpriser rammer sosialt skjevt. Mange med lav inntekt må redusere strømforbruket for å dekke andre livsnødvendigheter. Energifattigdom er en realitet i Norge, selv med omfattende støtteordninger. Dagens system belønner de med høyt forbruk, mens de som sparer får mindre støtte. Dette forsterker sosiale ulikheter og gjør det vanskeligere for lavtlønnede å investere i energieffektivisering.

Glemte løsninger: Tradisjonelle metoder for energisparing, som isolasjon og vedlikehold, blir ofte oversett med det teknologi og innovasjonsfokus som blir fremmet fra staten. Eksisterende støtteordninger, som Enova, prioriterer ofte ny teknologi fremfor enkle og effektive løsninger. Dette bidrar til å opprettholde et høyt energiforbruk, siden fokus rettes mot dyre og komplekse løsninger i stedet for enkle og rimelige tiltak.

Er kulturen rigga for å opprettholde et høyt strøm- og energiforbruk?

Strømsparing handler om å bruke mindre energi. Hvordan fanges det opp i et system og en kultur der høyt energiforbruk betyr inntekter, komfort, tilskudd og støtte? Fanger den norske energikulturen opp behovene til dem som må velge bort en komfortabel innetemperatur eller varm mat? Leder den norske energikulturen oss til å tro at vi har renere energi og renere samvittighet enn andre mennesker i verden? Enhver ny samtale som stiller spørsmålsteget ved norsk energikultur kan føre til:

Økt bevissthet: Folk blir mer bevisste på sitt eget energiforbruk og hvordan det henger sammen med samfunnsstrukturer, tradisjoner og verdier.

Demokratisk deltakelse: Flere stemmer slipper til i debatten om energipolitikk, og vi får en mer inkluderende og rettferdig diskusjon.

Solidaritet: Vi utvikler større forståelse for de som rammes av energifattigdom, og jobber for en mer rettferdig fordeling av ressurser.

En samtale med Ole Aastad Bråten

Museene og klimakrisen

TEKST: ERLEND EGGEN, KLIMAKULTUR

Ole Aastad Bråten er direktør ved Valdresmusea og styreleder i Norsk museumsforbund. Han har vist et tydelig engasjement i klima- og energispørsmål og vært en viktig støttespiller og sparringspartner for Klimakultur de siste årene.

Som direktør for Valdresmusea har Bråten fått erfare konsekvensene av skyhøye strømpriser, klimaendringer og ekstremvær. Som en følge av disse erfaringene har Valdresmusea tatt initiativ til flere spennende prosjekter. Museet gjennomfører blant annet et stort [enøk-prosjekt](#) som bidrar til alternativ energiproduksjon, et bedre bygg for ivaretagelse av viktige kulturminner og lavere strømforbruk. De har i tillegg invitert til fagdager og samtaler ved museet som har tatt for seg viktige temaer som klimarettferdighet og kulturfeltets innsats i en rettferdig samfunnsomstilling.

Erlend Eggen i Klimakultur tok en samtale med direktør Ole Aastad Bråten for å få bedre innsikt i museenes rolle som kunnskapsformidler og samfunnsendrer.

Museenes rolle i samfunnet

ERLEND: Du har uttalt deg veldig tydelig om hvordan museene både kan brukes til å tenke nytt om samfunnet vi lever i, kulturen vi er en del av og holdningene våre. Hva betyr det i praksis og hva er den viktigste rollen til museene sånn du ser det i tida framover?

OLE: Musea er ein slags samfunnets hukommelse. Dei vala vi gjer i dag skal vi dokumentere for ettertida. Men dei vala vi gjer skal også stå seg for ettertida. Det kan vere krevjande å balansere mellom liv og lære. Det pågår ein prinsipiell diskusjon i musea om dei skal vere aktive meiningsprodusentar og berarar av særskilt verdisyn – eller om dei i staden skal gjere seg til arena for eit mangfald av stemmer. Eg heller vel mot det siste. Musea må – i staden for å flagge eigne politiske standpunkt – legge til rette for dialog om vanskelege spørsmål og eit breiast mogleg mangfald av synspunkt. Musea skal vere ein heim for alle, ikkje for særskilte syn og interessegrupper åleine. Så har verda i fellesskap slutta seg om forhold knytt til kulturell øydelegging i krig, FN sine berekraftsmål osv. Om desse forholda herskar sjeldan usemje. Og nettopp derfor er dette forhold som musea gjerne kunne engasjere seg meir i.

Museene og klimakrisen

ERLEND: Den siste tida har Valdresmusea og andre museer uttalt seg om konsekvensene av klimaendringer. Hva er utfordringen, helt konkret?

OLE: Våtare ver, mildare vintre, flaumar og skred har meldt seg meir og meir dei siste åra. Seinast med flaumen Hans i 2023. Det har lenge vore kjent at mildare ver skapar utfordringar for gamle tømmerhus bygde for eit tørt innlandsklima. Frå fleire stader blir det no meldt om råte og soppangrep som følgje av skadeleg mikroklima, mikroklima som ein tidlegare berre fann ved kysten.

ERLEND: Hvordan kan museene fortelle mer om årsaken til klimaendringene?

OLE: Ved å rette tidspila for arbeidet framover i tid, ikkje berre bakover. Korleis kan kunnskapen vi har om natur- og kulturhistorie hjelpe oss til ei betre forvaltning av kloden? Musea har alltid engasjert seg i spørsmål knytt til forvaltning av natur og kultur. Anten dette gjeld fiske i havet eller seterkulturen til fjells, så har desse spørsmåla alltid rørt ved gamle kulturelle praksisar. Det skal vi halde fram med, men vi må våge å rette fokuset også mot forvaltning av natur- og kulturressursar i vår eiga tid. Då råkar vi forhold knytt til vindmølle og oljeutvinning og hytteutbygging – og konfliktane rundt alt dette. Dette er aktivitetar som gir oss tilgang til store økonomiske ressursar, men som på lang sikt øydelegg livsgrunnlaget vårt. For institusjonar som jobbar i eit evigheitsspektiv må det vere lov å seie noko om nett desse forholda, korleis vi menneska både skapar, men òg forringar verdier.

ERLEND: Opplever du at det er forskjell på klimasamtalene dere har med samarbeidspartnere utenfor Norge sammenlignet med samtalene dere har med nordmenn? Hva er i så fall mest påfallende?

OLE: Nja, musea i Noreg er kanskje ikkje så progressive når det kjem til desse spørsmåla. Det oppstår fort engstelse for kva ein kan seie, meine og ytre blant norske museumsleiarar. Eg meiner museumsleiarar ikkje nødvendigvis må gjere seg så himla politiske, men heller ikkje vere så redde for å ta del i samtalen.

ERLEND: Har du noen gang tenkt på hva norsk energikultur er? Hvilke assosiasjoner får du?

OLE: Tja, eg tenkjer jo på olje og vasskraft, økonomisk vekst i etterkrigsåra, men òg djupe sår i landskapet, til dømes kraftutbyggingane i Setesdal.

En samtale med Tor-Evert i Folkets Kraftløft

Strømsparing, på tross av forskjeller

TEKST: ERLEND EGGEN, KLIMAKULTUR

Tor-Evert Grøndal Johansen leder strømsparingsprosjektet Folkets Kraftløft. Han er bosatt i Vang i Valdres, på et lite småbruk – der som ingen skulle tru at nokon kunne bu.

Folkets Kraftløft er et pilotprosjekt som tester metoder og tiltak for å få til strømsparing i nabolag. Prosjektet har som mål å gjøre strømsparing til noe som alle kan ta del i, på tross av økonomiske forskjeller, og gjerne i samarbeid med kommunen, kultur- og organisasjonsliv.

For å forstå prosjektet bedre inviterte vi Tor-Evert til å fortelle oss litt om hans egne erfaringer fra et nedslitt småbruk i Valdres, hvor kommer interessen for energi og strømsparing fra, og hva er egentlig hensikten med å sette i gang et kollektivt strømsparingsprosjekt som Folkets Kraftløft?

Varme og trygge hjem

ERLEND: Mange kjenner jo til plassen der du bor, Brekkebakkaden, gjennom tv-serien “Der ingen skulle tru at nokon kunne bu”. Tenkte du noen gang på energi da du bodde i telt på låven den første vinteren? Eller tenkte du på helt andre ting?

TOR-EVERT: Ja, jeg tenkte jo på varme. Når man bor i et telt, på liten plass, er det fantastisk lett å holde det varmt. Jeg hadde en liten gassovn, så det var behagelig når jeg var inne i teltet. Det føltes som et hjem, i et samfunn hvor det er dyrt å ha et varmt hjem.

ERLEND: Så du tenkte på det som et lite hjem?

TOR-EVERT: Ja, et midlertidig hjem. Men fordi gassen var begrenset, føltes det også utrygt. Hadde jeg hatt en vedovn, hadde jeg hatt uendelig mye ressurser rundt meg til å holde huset varmt.

ERLEND: Så varme var en grad av trygghet som var helt nødvendig å få på plass?

TOR-EVERT: Ja, absolutt. Den trygghetsfølelsen var noe jeg kjente på daglig. Det går ganske mye gass med for å holde det varmt, så det var et kostnadsspørsmål, og jeg følte utrygghet for det. I tillegg var det temmelig tungt å bære opp gassflaskene.

Fra personlig erfaring til Folkets Kraftløft

ERLEND: Er det noe likhetstrekk mellom den situasjonen du var i og temaet du jobber med i dag i Folkets Kraftløft?

TOR-EVERT: Ja, jeg vet på kroppen hvor stor effekt det har å si på et sinn å måtte leve i kulde og mørke. Det er veldig viktig at alle i Norge kan ha et trygt og godt og varmt hjem, hvor de har råd til å holde en viss innnetemperatur. En kjerne av varme i huset er og en kjerne av trygghet.

ERLEND: Kan det være noe bra ved å bli sett i en sårbar situasjon?

TOR-EVERT: Så lenge folk blir møtt uten fordommer med intensjon om å hjelpe er det muligheter. Hvis noen hadde spurt hvordan jeg hadde det, kunne jeg kanskje tatt meg inn til NAV-systemet tidligere. Jeg gikk til NAV senere den vinteren fordi jeg trengte hjelp, jeg burde nok tatt meg dit tidligere.

ERLEND: Når du oppsøkte NAV var det da noe snakk om energifattigdom?

TOR-EVERT: Det er ikke sånn man definerer det når man er i den situasjonen. Du kjenner liksom mørke og depresjonen, det er det du kjenner, men jeg ser jo nå at en del som gjorde at denne episoden ble så veldig sterk, det var jo at denne gangen var jeg deprimert pluss at det var kaldt og det var mørkt. Jeg følte meg utrygg i den situasjonen.

Folkets Kraftløft: Strømsparing for lommeboka og bedre for klima

ERLEND: Nå er du drivkraften i Folkets Kraftløft. Hva kan du fortelle oss om prosjektet?

TOR-EVERT: Vi ønsker å hjelpe folk med å spare på strømmen, både på grunn av usikre strømpriser og klimakrisen. Regjeringen har sagt at innen 2030 så skal vi frigjøre 10 terawattimer som skal gå til transport og industri spesielt.

Det er et enormt potensial i alle boliger. Derfor har vi det i tittelen, Folkets kraftløft, fordi vi tenker at dette er jo en genial måte for hvermannsen å virkelig bidra inn i klimakampen. Vi har valgt en nabolagsvinkling på dette prosjektet. Vi synes det er noe smart med det. Være en del av et større område, det å kunne kontakte mange på likt. Og det kan gi noen store fordeler i etterkant, folk som påvirker hverandre og kanskje kan få en bedre pris når de gjør tiltak sammen.

Hvem blir ikke hørt?

ERLEND: Er det noen du tenker aldri blir hørt når vi snakker om energi i Norge? Og hva tenker du er grunnen til det?

TOR-EVERT: Ja, det er jo de som nok sliter med energifattigdom. Grunnen til at de ikke blir hørt er jo at det er et visst stigma med å velge mellom å betale strømregninger og ha varm mat den måneden. De forteller nok ikke om sin situasjon. Vi ser dem på gata, men vi klarer ikke å identifisere dem, for de ser ut som alle oss andre. Men opplevelsen innenfra kan nok se annerledes ut for de fleste av oss, som er heldige og klarer både å spise mat, spare penger og betale strømregningen.

En samtale med Terje Planke

Spikkoteket på Norsk Folkemuseum

TEKST: ERLEND EGGEN, KLIMAKULTUR

Terje Planke er etnolog og prosjektleder for [TradLab TRE](#), et ombruksprosjekt på Norsk Folkemuseum. Prosjektet har fått mye oppmerksomhet fordi det tar i bruk **materialer** gjenbrukt fra en gammel låve. Bygget som nå reises på folkemuseet skal fremme tradisjonell håndverkskunnskap og samtidig formidle en alternativ og viktig fortelling om energibruk. Bygget omtales i dag som Spikkoteket.

Prosjektet utfordrer forskrifter og regelverk for å skape et best mulig bygg ut fra tilgjengelige materialer og framtidig bruk. Undervisningsbygget skal være et sted for undring og praktisk håndverk. Omgivelsene gjør det mulig å tenke nytt om materialbruk, håndverksteknikker og energibruk.

Erlend Eggen i Klimakultur snakket med Terje Planke om viktige håndverkstradisjoner, bygg som inviterer til aktivitet og det å holde varmen.

Mer deltagelse og mindre tilskuer

ERLEND: Hvilke ambisjoner har dere for selve bygget?

TERJE: Bygget skal være en arena for å spre praktisk håndverkskunnskap og motvirke "tilskuer-samfunnet". Vi ønsker å inspirere til aktiv deltagelse og læring, fremfor passiv observasjon. Det skal legges til rette for praktisk læring og samarbeid på tvers av fagområder, med fokus på gjenbruk og bærekraft. Bygget skal være et eksempel på hvordan man kan bruke tradisjonelle håndverkstradisjoner og materialer.

ERLEND: Fortell mer om hvordan dere tenker å bruke bygget som en kunnskapsarena?

TERJE: Vi skal blant annet ha et spikkotek, et sted for tradisjonelt håndverk, som setter folk i kontakt med naturen og ressurser som er fornybare. Her henvender vi oss bredt. Men vi skal også ha et stille benkeverksted hvor vi lærer opp alt fra elever i byggfag til universitetsstudenter i Tradisjonelt bygghåndverk i praktisk snekkerarbeid. Det er et mål at de to, bredden og toppen skal se, og gi mening til hverandre.

Utfordrer regler og forskrifter

ERLEND: Hvordan tenker prosjektet på energi og energibruk?

TERJE: Vi har fokusert på å minimere energibruken gjennom smarte designvalg og bruk av enkle prinsipper. I stedet for å ha et veldig komplekst anlegg har huset en CO₂-måler på veggen for å holde oversikt over tilstanden på luft - blir det for ille så åpner vi vinduet. Bygget vil ha en tett og en åpen del, og det oppvarmede arealet vil bli minimert. Manuelt arbeid prioriteres for å redusere behovet for avsug og ventilasjon.

ERLEND: Hva betyr det i praksis at bygget skal holde 15 grader?

TERJE: Komfort driter vi litt i, bygget trenger ikke å holde mer enn 15 grader. Også bygger vi sånn at det kan være ulike soner med forskjellig temperatur. Det er faktisk god komfort å ikke ha det for varmt når man driver med manuelt arbeid. Og man kan kle seg etter forholdene, også innendørs.

ERLEND: Kan bygget gi økt energi-kompetanse på organisasjonsnivå?

TERJE: Absolutt! Bygget vil gi økt energikompetanse ved å forenkle og bruke håndverkstradisjoner i kombinasjon med ny kunnskap. Jeg synes det er interessant å studere hvor lite energi som faktisk trengs for å holde et enkelt bygg brukbart.

ERLEND: Du har sagt at prosjektet bulker med reguleringer og krav, kan du si litt om hvordan?

TERJE: Prosjektet utfordrer gjeldende reguleringer og krav, spesielt innen statikk, ventilasjon og bruk av plast og dampbrems. Målet er å finne løsninger som er tilpasset materialene vi bruker og behovene til dem som skal bruke det. Prosjektet kjører

prosessene nedenfra og opp, da tar ting lengre tid, men det å utfordre underveis er eneste måten å finne de beste løsningene. Byggeforskrifter og bestemmelser blir stadig mer komplekse, vi prøver å utfordre med sunn fornuft. Et gjentakende problem for tradisjonelle konstruksjoner er at vi gjerne har høy materialkvalitet, og at tradisjonsløsningene fungerer ut fra samvirke. Men dette er det vanskelig å regne på. Det blir dermed gjerne overdimensjonerte løsninger som hverken er, eller ser fornuftige ut.

ERLEND: Er det vanskelig å tenke nytt om det gamle innenfor gjeldende reguleringer?

TERJE: Prosjektet passer ikke inn i de preaksepterte løsningene. Det krever søknader om dispensasjon og vilje til å utfordre systemet. Vi prioriterer gode løsninger fremfor å holde oss til en streng tidsplan. Vi har ikke en tidshorison, vi kan godt bruke et år ekstra bare vi kommer fram til gode løsninger. Men vårt samarbeid med både prosjekterende, FutureBuilt og PBE/ Oslo kommune er veldig viktig, og fungerer godt.

Norsk energikultur

ERLEND: Hvordan kan dere bidra til å tenke nytt om samfunnet vi lever i, kulturen vi er en del av og holdningene våre?

TERJE: Jeg tror kanskje at vi, altså de kulturhistoriske museene, sliter med at vi er altomfattende, og at vi dermed ender opp med å forhandle med oss selv om hva vi bør være. Museene har imidlertid svært mye, god kunnskap om tingene. Vi er tett på materialitetens lange linjer, og det er nettopp vår omgang med tingene og materien som er et av hovedproblemene i samfunnet.

Materialismen de siste hundre årene, med hele velstandsøkningen og distanseringen, har skapt en forbrukerkultur som er svært problematisk. I norsk presse finner vi «kjøp og bruk og kast» som både salgstriks og

skjellsord på 1960-tallet. Det sies at det var Gillette som introduserte begrepet som noe positivt, altså «bruk og kast-blader» i 1903.

Museene kan hjelpe til med å vende oss om etter en annen form for materialisme, hvor vi tar vare på tingene, ikke bare sender det videre i søpla eller industriens ombrukskvern. Vi må stelle og reparere tingene. Vi trenger en materiell OMSORG. Museene kan hjelpe morgendagens barn til å bli Generasjon Reparasjon. Men om vi skal bidra må vi vende oss mer i retning av den praktiske omgang med omverdenen. Jeg lengter altså etter noe ganske annet enn «bare se, men ikke røre».

ERLEND: Har du noen gang tenkt på hva norsk energikultur er? Hvilke assosiasjoner får du?

TERJE: Dette var vanskelig, det er jo storartet sløsing nå for tiden som står i en grell kontrast til den historiske spinking og sparing vi har hatt på den andre.

For meg som roer og seiler er tidevannet, strømmen og vinden og terrenget helt nødvendige naturlige energikilder man må spille på lag med. Dagens forståelse av energibegrepet er langt unna dette, og svært teknisk og mekanisk. Når man arbeider manuelt spiller terrenget helt vesentlig inn for hva man gjør og hvordan. Energien har en retning i terrenget, fra høyt til lavt, fra utmark til innmark, fra for til dyr, fra korn til folk.

Om vi ser stort på det, er strøm og mineralsk olje en historisk parentes. Vi har alltid vært en kultur som har hatt stort behov og lengsel etter energi og varme. Og vi har vært velsignet med energi-råvarer av alle slag, lenge før vi begynte å svi av gammel karbon. Men om vi har hatt en bredspektret energitilgang har det vært ujevnt fordelt. For mange husmannsfamilier var ikke sulten det verste, men kulda. De lange linjene i energikulturen, er jo ved, trevirke og torv. Men opp mot eksport har vi hatt lyse (stå-tran), spekkolje, og fiskeolje.

Linker og tips til energitiltak i kulturfeltet

Skiftende strømpriser, klimaendringer og ekstremvær gjør energieffektivisering, klimatilpasninger og oppgraderinger viktigere enn noensinne, også for kultursektoren. Men det kan være utfordrende å vite hvor man skal starte.

Heldigvis finnes det en rekke gode ressurser tilgjengelig. Vi har samlet et utvalg nettsider som gir deg nyttig informasjon, veiledning og inspirasjon til å gjøre små og store energioppgraderinger.

Her finner du blant annet støtteordninger for grønnere investeringer, veiledere for oppgradering av kulturbygg og eksempler på vellykkede rehabiliteringsprosjekter.

FINANSIERING	Kulturroms grønnere investeringer gir støtte til energieffektivisering i kulturbygg. https://kulturrom.no/tilskuddsomraader/gronnere-investeringer/
VEILEDNING	Kulturlokaler.no tilbyr veiledere for gode kulturbygg og Riksantikvaren har samlet veiledere om energieffektivisering i en egen verktøykasse. https://www.kulturlokaler.no/veiledere/ https://www.riksantikvaren.no/veiledere/energieffektivisering
INSPIRASJON	Se eksempler på rehabiliterte kulturbygg i Riksantikvarens eksempelsamling og Theatre Green Book. https://eksempelsamling.ra.no/energieffektivisering/ https://theatregreenbook.com/wp-content/uploads/2024/03/TGB_v2.pdf
VERKTØY	Arts Green Book har samlet nyttige gratisverktøy for å kartlegge energibehovet i ditt bygg. https://artsgreenbook.com/sustainablebuildings/
KLIMAMÅL	Net-Zero Handbook gir en praktisk plan for hvordan bygninger skal nå klimamålene innen 2030. https://womenslibrary.org.uk/about-us/our-values/gwl-policies/net-zero-handbook/
KARTLEGGING	Huset i bygda hjelper grendehus og kulturbygg med oppgraderinger og strømsparing. Her kan kulturhus melde sin interesse for å ta i bruk testverktøy og være med kartleggingen. https://www.husetibygda.no/
PRAKTISKE EKSEMPLER	Norsk klimastiftelse viser ulike strømsparingsprosjekter og positive konsekvenser av lavere energibruk. https://www.klimastiftelsen.no/publikasjoner/spar-og-produser-mer-energi
ENØK-TIPS	Bygg og Bevar gir tips og triks for smart oppgradering av gamle bygg, og Statsbygg tilbyr en ressurside med anbefalte energitiltak. https://byggogbevar.no/enøk/ https://www.statsbygg.no/energi

4.

Norsk olje - elefanten i rommet

Equinorske tilstander

“I Norge har de ikke bare olje. De har klimavenlig, demokratisk olje”.

MATHIAS SINDBERG, DEN GRØNNE PETROSTAT, INFORMATION, 2024

TEKST: ERLEND EGGEN, KLIMAKULTUR

Mathias Sindbergs observasjon i artikkelen [Den grønne petrostat](#), fra ONS 2024 treffer spikeren på hodet. Den fanger essensen av det vi kan kalle *Equinorsk*, en dypt forankret forestilling om at norsk olje og gass er en unik, bærekraftig og moralsk forpliktelse som krever vår lojalitet.

Equinorsk er mer enn bare ord. Det er en helhetlig måte å forstå verden på, dypt forankret i norsk språk, kultur og identitet. Det er en fortelling om en nasjon som har klart å balansere økonomisk vekst med sosial rettferdighet, takket være en “ansvarlig” og “ren” oljeindustri.

Ketan Joshi er en australsk vitenskaps-skribent bosatt i Oslo. Han har skrevet og analysert data om klima og

energi i over ti år, ofte med et fokus på enten norske eller australske aktører. I artikkelen [Why Norway craves the worst-case climate outcome](#) påpeker Joshi den unike evnen Norge og nordmenn har til å overbevise oss selv om at vi er på riktig side av historien, til tross for at vi aktivt bidrar til å forverre klimakrisen.

“We are not unique in trying to expand the supply of fossil fuels, but we are certainly unique in how we convince ourselves we’re on the right side of history for doing so”

Ketan Joshi, *Why Norway craves the worst-case climate outcome*, 2024

Noen viktige hovedelementer i den equinorske fortellingen:

Verdens reneste

Norsk olje og gass framstilles som mer miljøvennlig enn alternativene. Olje er den samme uavhengig av hvor den kommer fra. Myten om at norsk olje er renere er ikke sann. Klimakrisen eskalerer uansett hvor “rent” den utvinnes.

Demokratisk olje

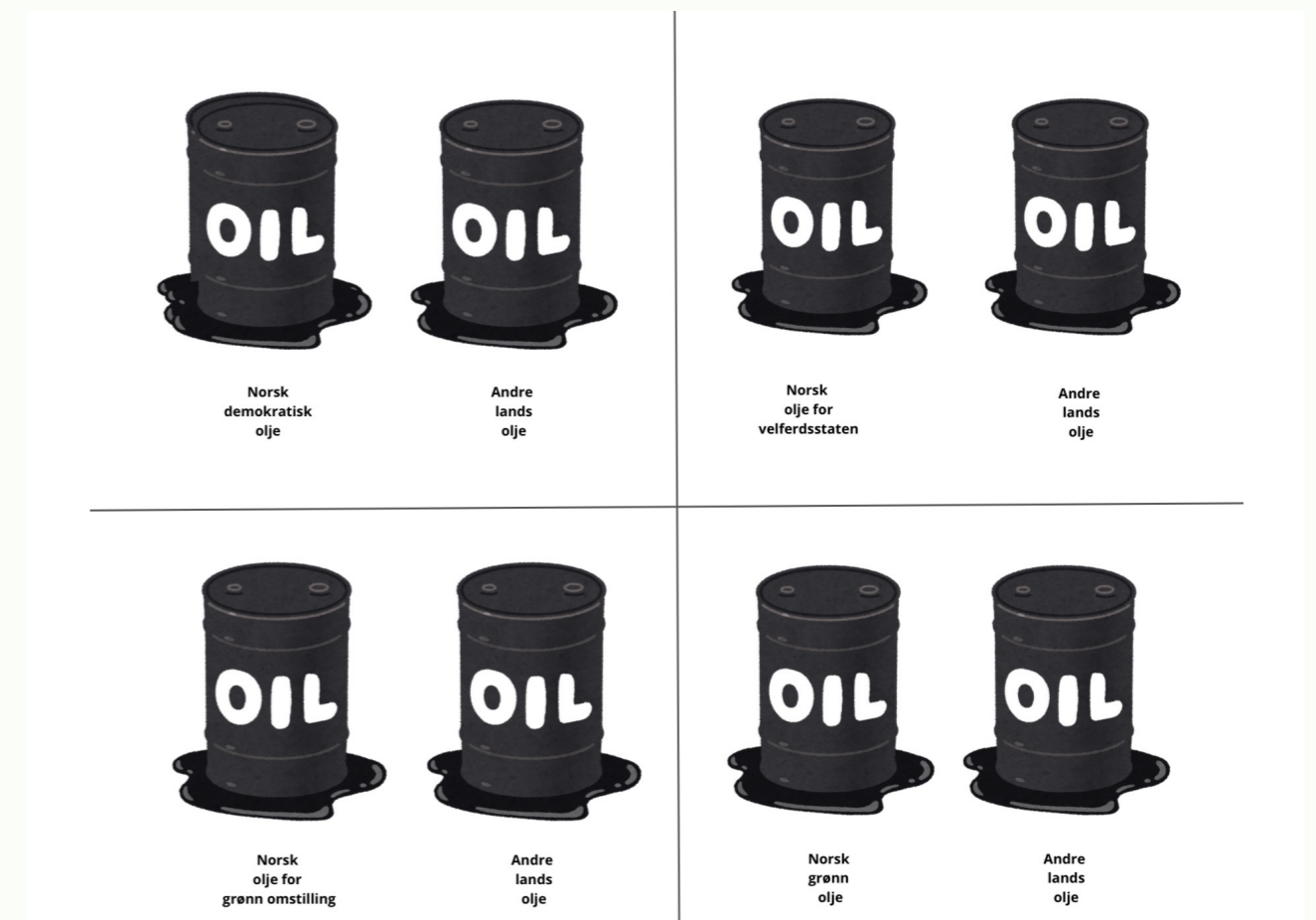
Deler av oljeinntektene i Norge blir forvaltet av en demokratisk valgt regjering og kommer hele befolkningen til gode gjennom velferdsstaten. Dette skaper en illusjon av at norsk olje er “folkets olje”, og at det er i alles interesse å opprettholde produksjonen.

Velferdsstatens bærebjelke

Oljeinntektene har bidratt til å finansiere en del av den norske velferdsstaten. Det er sin interesse å skape en følelse av avhengighet og frykt for at utfasing av olje og gass vil true velferden. Uten olje og gass ville Norge hatt en økonomi og velferd på linje med våre nærmeste naboland i Norden.

Grunnlag for grønn omstilling

Det hevdes at oljeinntektene og kompetansen fra oljebransjen er avgjørende for å finansiere og utvikle nye, grønne næringer. Dette argumentet ignorerer imidlertid at fortsatt satsing på olje og gass kan fortrenge investeringer i fornybar energi og hindre en rask omstilling.

Illustrasjon: Julie Forchhammer

Equinorske tilstander: Oljens grep om det norske samfunnet

Oljenæringen har ikke bare formet den norske økonomien, men også infiltrert politikken, kulturen og den offentlige samtalen. Gjennom lobbyvirksomhet, strategisk finansiering og et tett samarbeid med myndighetene har oljenæringen sikret seg en posisjon der interessene deres til enhver tid blir prioritert.

Resultatet er en form for "equinorske tilstander", hvor oljenæringen har en uforholdsmessig stor innflytelse på samfunnsdebatten og beslutningsprosesser på alle nivå i samfunnet. Dette får utslag på mange ulike måter, og vi er alle sammen en del av det:

SELVSENSUR: Kritikken av oljenæringen møtes ofte med motstand og kan bli avfeid som "utakknemlig" eller "uansvarlig". Dette skaper en kultur av selvsensur hvor alternative perspektiver blir marginalisert.

"FALSK" KONSENSUS: Oljenæringen har lyktes i å skape en illusjon av at det er bred enighet om at fortsatt olje- og gassproduksjon er nødvendig og ønskelig. Dette gjør det nær sagt umulig å utfordre den rådende politikken og starte en åpen debatt om alternativene.

FORTELLINGEN OM DET "GODE" NORGE:

Den equinorske fortellingen bidrar til å opprettholde et selvbylde av Norge som en ansvarlig og moralsk nasjon. Dette gjør det vanskelig å erkjenne at norsk oljepolitikk er i konflikt med våre internasjonale klimaforpliktelser, og skaper enorme ødeleggelser med dødelige konsekvenser.

Equinorsk er en del av den norske folkesjelen, dypt forankret i norsk identitet og kultur. Det er en fortelling som er ment å skape en nasjonal følelse av stolthet og velstand, men som tjener oljenæringens interesser. Hovmod, selvforherligelse og grådighet er det som beskriver equinorske tilstander best, men forkledd som gavmildhet ved hjelp av språklige finter og argumenter.

For å bryte ut av de equinorske tilstandene og skape en bærekraftig fremtid, må vi utfordre denne fortellingen og åpne for en ærlig debatt om Norges rolle i klimakrisen.

"Ultimately, we want to be seen as humble servants of fossil fuel demand, responsibly using the cash we earn to fund rapid climate action, healthcare and welfare. You don't have to reach far to find someone who's heard this tale and bought it wholesale".

Ketan Joshi, Why Norway craves the worst-case climate outcome, 2024

“ Oljenæringen har en uforholdsmessig stor innflytelse på samfunnsdebatten og beslutningsprosesser på alle nivå i samfunnet.

Fossile frelsesfortellinger, Marion Grau

Marion Grau er en professor tilknyttet MF vitenskapelig høyskole i Oslo. Grau forsker på temaer relatert til klimaendring, energiomstilling, klimapsykologi, petrokultur og en kritisk lesning av fortellinger om oljens fortrefelighet i norsk kultur.

I teksten "Oljen - fossile frelsesfortellinger" skriver Grau om oljens posisjon i det norske samfunnet i et kulturelt perspektiv. Du kan lese hele teksten [her \(pdf\)](#).

Oljen: fossile frelsesfortellinger - en kort oppsummering

Norge har opplevd en enestående velstandsperiode siden olje- og gassfunnene på slutten av 1960-tallet. Oljen har formet samfunnet vårt på utallige måter, fra infrastruktur og økonomi til kultur og identitet. Men denne avhengigheten av fossile brennstoffer har også skapt en "petrokultur" med sterke religiøse trekk, hvor oljen er blitt en slags hellig kraft som lover trygghet og velstand. Denne "oljereigionen" har imidlertid en mørk side, og den hindrer oss i å omstille oss til et bærekraftig samfunn.

Oljemyter - fortellinger som forankrer en fossil virkelighet

Oljemyter er fortellinger som fremmer oljeindustrien og dens interesser. De spres av oljeselskaper, politikere og media, og gjentas ofte i populærkultur. Disse mytene bidrar til å legitimere fortsatt oljeutvinning, og de skaper en illusjon av kontroll og trygghet, samtidig som de ignorerer de alvorlige konsekvensene av klimaendringene.

Noen av de vanligste oljemytene er:

MYTEN OM FATTIGDOM

"Norge var fattig før oljen, og vi hadde ikke klart oss uten."

Denne myten ignorerer den økonomiske utviklingen Norge hadde før oljen, og skaper en falsk avhengighet av fossil energi.

MYTEN OM KLIMAVENNLIG OLJE

"Norsk oljeutvinning er renere enn i andre land."

Denne myten grønnvasker norsk oljeindustri, og skjuler de reelle utslippene knyttet til produksjon og forbruk.

MYTEN OM ØKENDE ENERGIBEHOV:

"Verden trenger mer energi, og norsk olje og gass er løsningen."

Denne myten rettferdiggjør fortsatt utvinning av fossile brennstoffer, og ignorerer behovet for å redusere energiforbruket og satse på fornybare kilder.

Oljemytene i norsk kultur og politikk

Oljemytene har formet nordmenns identitet og selvbilde. De har blitt en del av vår nasjonale fortelling, og de gjenspeiles i litteratur, film og TV-serier, slik som NRK-serien "Lykkeland". Serien dramatiserer den norske oljehistorien, og viser hvordan oljen ble en erstatning for den tradisjonelle, kristne troen. Oljearbeiderne blir fremstilt som helter som sikrer nasjonens velstand, og oljeflammen blir et symbol på fremskritt og trygghet.

Oljemytene har også stor innflytelse på norsk politikk. Politikere fra ulike partier bruker de samme frasene og fortellingene for å legitimere fortsatt oljeutvinning. De snakker om "utvikle, ikke avvikle", og de hevder at Norge har et spesielt ansvar for å forsyne verden med energi. Denne tette koblingen mellom oljeindustri og politikk gjør det vanskelig å kritisere oljeavhengigheten og gjennomføre en grønn omstilling.

Oljemytene og den koloniale arven

Oljemytene bygger på en historie med kolonial utbytting og sosial ulikhet. Den moderne energiproduksjonen er basert på forventninger om høyt energiforbruk, som ble skapt under kolonitiden da man hadde tilgang til billig arbeidskraft i form av slaver. Oljeindustrien viderefører denne arven ved å sette profitt foran menneskers og naturens behov.

Mot en ny energi-etikk

For å skape et bærekraftig samfunn, må vi utfordre oljemytene og utvikle nye fortellinger om energi. Vi trenger en "energi-etikk" som tar hensyn til hele skapelsen, og som fremmer rettferdig fordeling og ansvarlig forbruk. Denne etikken må bygge på respekt for naturen, solidaritet med de som rammes hardest av klimaendringene, og en forståelse av at vi er en del av et større økosystem.

Kan vi bryte med "oljereigionen"?

Spørsmålet er om vi klarer å bryte med "oljereigionen" før det er for sent. Oljeindustrien har enorm makt og innflytelse, og de bruker store ressurser på å spre desinformasjon og hindre grønn omstilling. Men det finnes også motkrefter. Forskere, klimaaktivister og NGOer jobber for å avsløre oljemytene og fremme en bærekraftig energipolitikk.

Kampen om fremtiden står mellom de som klamrer seg til den fossile fortiden, og de som ønsker å skape et samfunn i balanse med naturen. For å vinne denne kampen, må vi utfordre de etablerte fortellingene og skape en ny visjon for fremtiden. En visjon hvor energi ikke er en kilde til makt og profitt, men en felles ressurs som forvaltes med ansvar og omtanke.

For å skape et bærekraftig samfunn, må vi utfordre oljemytene og utvikle nye fortellinger om energi.

Kulturbygging, Equinor og petroganda

TEKST: JULIE FORCHHAMMER, KLIMAKULTUR

- 1 Innledning
- 2 Rockefeller og Ivy Lee
- 3 Propaganda-tips til nazistene
- 4 American Petroleum Institute
- 5 Olje og barn
- 6 Tegneserier og spill (USA)
- 7 Equinor (1,3 millioner) vs miljøbevegelsen (7350).
- 8 Lego og spill (Norge)
- 9 Markedsføringsloven og opplæringsloven
- 10 Oljespons vs offentlig støtte
- 11 Forskeropprop mot oljespons av vitensenter
- 12 Equinors Akademia-avtale med norske universiteter
- 13 Senatshøring om "Denial, Disinformation, and Doublespeak"
- 14 Fem desinformasjonstaktikker
- 15 Vitensenteret som sier nei til Equinor
- 16 Forbud mot fossilreklame og -sponsing

1. Innledning

Fossilindustriens rolle som kulturbygger av samfunnsnormer og holdninger har det så langt vært et større fokus på internasjonalt enn i Norge. Denne teksten vil gi et innblikk i historikken bak og hvordan det påvirker norsk offentlighet i dag.

Hva har en massakre i Colorado i 1914 å gjøre med Equinors og Morgendagens Helter i 2024? Langt mer enn de fleste vet om.

Formålet med dette notatet er å gi et innblikk i hva slags markedsføringsstrategier fossilindustrien benytter seg av, helt siden 1914 og frem til i dag. Notatet har et spesielt fokus på fossilindustriens påvirkning på barn og unge gjennom programmer som [Morgendagens Helter](#).

Notatet henter mye kunnskap fra arbeidet til journalister som Amy Westervelt og forskere som Naomi Oreskes og Geoffrey Supran.

[Amy Westervelt](#) er en av verdens mest anerkjente journalister på klima og desinformasjon. Westervelt står bak mediehuset Drilled som har publisert en rekke prisvinnende podkastserier, artikler og rapporter.

Drilled bruker betegnelsen [PETROGANDA](#) for å beskrive fossilindustriens bruk av ulike PR-strategier. I et land som Norge hvor så store deler av industrien er statseid og embetsverket (som [Sokkeldirektoratet](#)) har som funksjon å støtte opp om og markedsføre norsk olje er betegnelsen ekstra treffende. Det er for eksempel Sokkeldirektoratet som står bak informasjonssiden "[Norsk Petroleum](#)" som ifølge dem selv inneholder "alt du trenger å vite om norsk olje". Men det stemmer jo ikke. Siden er ren reklame og en pådriver for å åpne flere olje- og gassfelt i Norge.

Harvard-professor [Naomi Oreskes](#) og [Geoffrey Supran](#) er to av verdens fremste eksperter på klima og desinformasjon. Deres forskning og ekspertise er brukt av FNs Klimapanel, EU-parlamentet og det amerikanske senatet, nå senest i høringen om "[Big Oil's Campaign of Climate Denial, Disinformation, and Doublespeak](#)".

Kunnskapen om og debatten rundt hvordan oljeindustriens bruk av PR-kampanjer og desinformasjon har forsinket klimatiltak gjennom mange tiår er fortsatt bare i startgropen her i Norge. Forhåpentligvis kan dette notatet være et bidrag til å skape større bevisstgjøring rundt temaer som det internasjonalt er langt større oppmerksomhet rundt.

---

2. Rockefeller og Ivy Lee

Vi begynner med å gå 110 år tilbake i tid: Oljemagnaten John D Rockefeller jr (Standard Oil) fikk et alvorlig omdømmeproblem i 1914. I forbindelse med en større streike blant kullgruvearbeidere i Ludlow, Colorado, sendte Rockefeller inn væpnede vakter og det hele endte i et blodbad. Et tyvetalls mennesker mistet livet, inkludert 12 kvinner og to barn.

“[The Ludlow Massacre](#)” førte til at John D. Rockefeller hyret inn PR-bransjens gudfar [Ivy Lee](#) for å fikse på omdømme sitt - og det fungerte. Lee satte i gang en sjarm-offensiv over for amerikanske medier og flyttet skylden fra Rockefeller og over på de streikende arbeiderne.

Ivy Lee utviklet på den tiden PR-verktøyene som er standard i dag - som pressemeldinger, godt drilla interne og eksterne talspersoner, markeds-kampanjer og lobbyvirksomhet. Samtidig etablerte Rockefeller seg som en viktig støttespiller for kulturlivet og donerte blant tomte til the Museum of Modern Art (MOMA) i New York.

Godt pressearbeid, kulturspons og veldedighet sørget for at omdømmet til Standard Oil (nå ExxonMobile) og Rockefeller ble snudd fra skurke- til heltestatus i løpet av kort tid. Ivy Lee endte opp med å jobbe for Standard Oil og Rockefeller-familien i resten av sitt liv.

---

3. Propaganda-tips til nazistene

Ivy Lees toneangivende arbeid med propaganda, eller public relations som det skiftet navn til da selve ordet propaganda fikk en litt uheldig klang, gjorde ham kjent langt utenfor USAs grenser. Som Tyskland:

Standard Oils tyske samarbeidspartner [IG Farben](#) hyrte på Lee i 1929 for å ta hans markedsførings- og propaganda-kunnskaper i bruk.

Selskapet brakte Lee til Tyskland hvor han møttes med Adolf Hitler, propaganda-minister Josef Goebbels og en rekke andre naziledere. Ivy Lee ga dem blant annet råd om hvordan de skulle jobbe for å bedre forholdet til pressen og samarbeide tettere med Amerika.

Da nazistene planla å kaste ut den utenlandske pressen, frarådet Lee dem å gjøre det, og foreslo at de skulle bygge gode relasjoner med journalistene i stedet.

I 1934 måtte Ivy Lee vitne for «the House Un-American Activities Committee» om sitt engasjement i «nazistisk propaganda». Lee døde senere samme år.

Etter andre verdenskrig ble IG Farben mest kjent som selskapet bak Zyklon B, gassen som ble brukt av nazistene i konsentrasjonsleirer som Auschwitz.

Ivy Lees påvirkning på PR-bransjen var enorm. Men hans kanskje viktigste bragd for oljenæringen som vi ser konsekvensene av i Norge den dag i dag er:

Hvordan man påvirker eksterne aktører, privatpersoner, journalister, politikere, beslutningstagere og ja, barn, til å bli talspersoner og støtte opp om petroleumsindustriens interesser.

---

4. American Petroleum Institute

Ivy Lee bisto Rockefeller med å starte den første lobbyorganisasjonen for oljebransjen i 1919, [American Petroleum Institute \(API\)](#).

API ble stiftet for å:

- mer effektivt kunne påvirke og samarbeide med amerikanske myndigheter.
- fremme petroleumsindustriens interesser.
- fremme salg av petroleumsprodukter.

American Petroleum Institute eksisterer stadig og er en av verdens mektigste aktører på å fremme oljebransjens interesser. Equinor er per d.d fortsatt medlem.

En artikkel om API i [The Guardian](#) beskriver hvordan organisasjonen blir brukt som et skalkeskjul for oljeindustrien. Mens selskapene driver reklamekampanjer der de hevder at de tar klimakrisen på alvor, jobber bransjeorganisasjonen bak kulissene i Kongressen for å trenere eller svekke miljølovgivningen.

American Petroleum Institute er saksøkt for å finansiere forskere kjent for å benekte eller underspille klimaendringene, og ga millioner av dollar til tilsynelatende uavhengige organisasjoner, som Cato Institute og George C Marshall Institute, som benektet eller bagatelliserte den voksende miljøkrisen. Søksmålene fra stater som [California](#) og [Minnesota](#) mot de store oljeselskaperens ansvar for klimakrisen og dens konsekvenser omfatter derfor også API.

API har siden starten vært avsender av egne markedsføringskampanjer, men også vært ansvarlig for å utarbeide PR-strategier som hele fossilindustrien har benyttet seg av. Slik har API bidratt til et “felles oljespråk” og helheltlig budskap som hele næringen bruker, ikke bare i USA men også i Norge og globalt.

Det gjelder for eksempel APIs nyeste hundremillionerkroners kampanje [Lights on Energy](#). Den har et fokus og argumenter som kan høres kjent ut for oss i Norge:

Join us in the fight for more innovation, security, and economic strength. U.S. natural gas and oil play a key role in supplying the world with cleaner, more reliable energy. Demand for energy is growing - and we're in the lead in energy production.

APIs rolle i å utforme budskap som også de fleste nordmenn kan på rams er betydelig: Arbeidsplasser, bevaring av velferdssamfunnet, utvikling, teknologisk innovasjon, ansvar for det grønne skiftet, energisikkerhet, demokratisk olje produsert med lavere utslipp osv.

Men la oss gå videre til en målgruppe hvor APIs innflytelse også har vært stor: Barn og unge.

5. Olje og barn

Vi må helt tilbake til 1928 for å finne det første [oljesponsete undervisningsopplegg](#) for barn. Det het Standard School Broadcast, var betalt av Standard Oil of California og nådde i begynnelsen ut til 72 skoler via NBC Pacific Network. Etterhvert nådde programmet ut til hundretusenvis av amerikanske skolebarn. Standard Oil of California (senere Chevron) finansierte programmet helt frem til 1970-tallet.

Drilled Media har publisert en rekke podkaster og saker som viser hvordan oljeindustrien har vært svært involvert i utformingen av skolens læreplaner de siste 100 årene, en innsats som virkelig skjøt fart på 1950-tallet.

“Helt siden andre verdenskrig har American Petroleum Institute aktivt arbeidet for å nå ut til skolene og virkelig forsøkt å få inn sitt syn på energi og petroleum. Det gjorde de i hvert fall mye på 60-tallet, og denne innsatsen fortsetter helt frem til i dag,” uttalte [Robert Brulle](#), professor i sosiologi og miljøvitenskap ved Brown University til [Drilled](#).

Fossilindustrien skjønte altså tidlig verdien av å bygge merkevarekjennskap- og lojalitet hos barn og unge - fra barnehagealder til universitetsnivå:

In her book *Hucksters in the Classroom: A Review of Industry Propaganda in Schools*, Sheila Harty highlighted the efficacy of “imprint conditioning,” the subliminal impact of advertising. Kids - and their parents and teachers - might not think an industry-funded video or coloring book or lesson plan has had a big impact, but Harty writes, “the next time we go shopping, one brand name or label looks more familiar. and we choose it like an old friend.”

Kilde: [Drilled Media](#)

Der undervisningsoppleggene de første tiårene fremsto som ren reklame for oljenæringen ble innholdet etterhvert mer sofistikert. Formålet var ikke å få barn og deres foreldre til å kjøpe en viss type drivstoff, men mer å sikre selskapenes omdømme, fremtidig rekruttering og å påvirke hva slags kunnskap barna fikk om energi og klima.

6. Tegneserier og spill (USA)

American Petroleum og oljeselskapene benyttet seg av tegneserier, spill og metoder de visste fungerte bra hos barn. Exxon samarbeidet for eksempel med Disney på 80-tallet og produserte blant annet tegneserier med Mikke Mus og Langbein om hvordan petroleumsenergi var mer effektiv og nyttige enn fornybare energiformer.

Kert Davies, stifter av [the Climate Investigations Center](#) har forsket i over tyve år på fossilindustriens bruk av propaganda og han har funnet mye i skolesystemet:

“There are very interesting common themes. Energy is vital to your life. Your whole existence is dependent on energy. You better love us. We make energy for you. It’s super effective to show somebody whether they are conscious of it or not, how much they’re dependent on fossil fuels.”

Kilde: [Drilled Media](#)

Han forteller videre at oljeselskapenes undervisningsopplegg for barn ofte suppleres med markedsføringskampanjer rettet mot voksne:

“So the ad campaigns that are aimed at the parents through whether it’s American Petroleum Institute or Exxon broadcasting during sporting events, mimic or mirror what we see in these curriculum packages of showing how you know how cool energy is, how it creates jobs, how it’s the lifeblood of our economy, how we can’t live without it, and how changing that would hurt you.”

Equinors omfattende markedsføring mot både barn og voksne gjør selskapet til den største kjøperen av kommunikasjons-tjenester, PR, spons og annonseplass i Norge.

Illustrasjon: Get 'Em While They're Young/ Drilled media

7. Equinor (1,3 millioner) vs miljøbevegelsen (7350)

En av Equinors mest påkostede kampanjer mot ungdom er Youtube-serien "[Den Største Testen](#)" som de lanserte vinteren 2023. Episodene tar for seg temaer som karbonfangst og lavkarbonløsninger, hvorfor Equinor må lete etter ny olje, hvorfor verden ikke kan drives av fornybar energi og hvilken essensiell rolle selskapet spiller i å finne løsningen på klimakrisen.

De fem episodene hadde i 2023 mer enn **1.3 millioner** streams til sammen. Serien ble markedsført massivt digitalt. Og hvis du var på kino det året sammen med dine barn for å se en Marvel-film var det en stor sannsynlighet for at dere fikk se en 1 minutts reklame for serien først.

Klimakultur kartla hva slags rekkevidde den norske miljøbevegelsen hadde i samme periode. Vi talte det totale antallet streams i 2023 for samtlige youtube-videoer publisert av Framtiden i Våre Hender, Greenpeace, Nator og Ungdom, Naturvernforbundet og WWF.

Resultatet? De fem miljøorganisasjonene hadde tilsammen **7500** streams på youtube i 2023.

Budskapet i "Den Største Testen" likner mye på Equinors omfattende reklamekampanje som de kjørte mot en voksen målgruppe sommeren 2024.

En stor digital kampanje var supplert av tre helsiders annonser fem uker på rad i D2 (Dagens Næringsliv), VG Helg, A-magasinet (utdelt med Aftenposten, Fædrelandsvennen, Stavanger Aftenblad og Bergens Tidende. Få andre aktører har budsjetter til å kjøre liknende kampanjer. Og i hvert fall ikke miljøbevegelsen.

8. Lego og spill (Norge)

Equinor har gjennom Morgendagens Helter-programmet adoptert en rekke av taktikkene som American Petroleum Institute og oljebransjen har jobbet med i over hundre år.

Morgendagens Helter sponser også kultur og idrett for barn, men i denne sammenheng skal vi fokusere mest på Equinors realfagskampanjer rettet mot vitensentre og utdanningsinstitusjoner.

Det er flere grunner til at Equinor og oljenæringen de siste årene har trappet opp sin satsing på STEM-baserte opplæringsprogrammer (Science, Technology, Engineering, Math).

Den ene er å skaffe fremtidig arbeidskraft til selskapene. Fokuset er mer på at "Vi trenger gode hoder til å finne fremtidens grønne løsninger" enn på å undervise i at vitenskapen allerede vet hva som er de viktigste grønne løsningene i dag: Å umiddelbart stoppe med oljeleting og å fase ut olje og gass. Det siste finnes det lite info om i undervisningsoppleggene og utstillingene som Equinor sponser.

Et større fokus på rekruttering til selskapene enn på klimakrisen i seg selv er ikke noe nytt. La oss vende tilbake til Robert Brulle som forteller følgende om undervisningsoppleggene som API har laget for Discovery Education i USA:

"There's no balance in the materials API created for Discovery. Completely missing is the impact of petroleum, on human health, on the Earth's ecosystem, or on climate. Just not there. They don't mention it. It's a selective education which, for me, makes this into propaganda."

Kilde: [Drilled Media](#)

Andre grunner til selskapenes STEM-satsing er å få innpass der barn skal bygge kunnskap om tiden vi lever i. Innholdet består ikke av klimafornekting, men vinklingen på innholdet tilgodeser oljenæringen mer enn man skulle tro ved første øyekast:

- Det er ofte et større fokus på energikrise enn klimakrise.
- Viktigheten av å skape mer energi i fremtiden.
- Innholdet kan handle om energisparing, men ansvaret blir lagt over på den enkelte person. Det er DU som skal spare på energi for å løse klimakrisen (mens ansvaret til oljeselskapene for å fase ut sin virksomhet er underkommunisert).
- Et fokus på teknologiske løsninger (som karbonfangst) og fornybar energi (som havvind) som ikke er i samsvar med hvordan selskapene egentlig jobber. [Klimastiftelsens rapport om Equinor \(2023\)](#) viser feks at Equinor sin fornybarandel har stått på stedet hvil fra 2018 til 2022.

Equinor sponser ulike STEM-programmer som [Kodekraft](#), [First Lego League](#) og [TENK Tech Camp](#) for jenter. Felles for prosjektene er spillbaserte programmer og en høy grad av logoprofilering.

KODEKRAFT

Kodekraft tilbys både digitalt ut i klasserommene og fysisk på vitensentrene. En rekke vitensentre har fått installert undervisningsrom som heter "Equinor Koderom" hvor "designløsningene skulle skape en rød tråd på tvers av vitensentrene som tok utgangspunkt i profilen til Morgendagens Helter"

Kilde: [Haltenbanken designbyrå](#)

Informasjonen på hjemmesiden viser hvordan innholdet i Kodekraft viderefører en rekke av vinklingene til API. Selve opplegget er å laget "et energispill" og oppgavene har et fokus på "verdens energiutfordringer":

Kodekraft er en 90 minutters økt som består av introduksjon, innføring i kodespråket, etterfulgt av tre oppgaver om verdens energiutfordringer.

Den første oppgaven heter rett og slett: [Vi trenger mer energi](#). Hvor oppdraget er som følger:

"Du skal nå lage et spill der en energiminister skal samle energi for å få poeng."

En annen oppgave heter [Energi og miljøpåvirkning](#). Oppgaveteksten inneholder informasjon om at fossile energikilder slipper CO2, men ingen informasjon om hva det rent faktisk betyr for klodens klima og natur og menneskehetens livsvilkår. Derimot ligger fokuset på hvor mye energi de ulike energiformene produserer:

"Hvordan påvirker forskjellige energikilder miljøet? Noe av det som gjør det så fristende å bruke ikke-fornybare energikilder som olje, kull og gass har å gjøre med hvor mye energi vi faktisk klarer å utvinne fra disse. Det er lite som kan konkurrere med energitettheten som de fossile brennstoffene har å by på."

Godt over halvparten av verdens energiproduksjon er basert på fossile energikilder som fører til store CO2-utslipp. Dessverre eksisterer det ingen energikilder som per i dag er helt uten negative effekter på miljøet, heller ikke fornybare ressurser som sol, vann og vind. Men miljøpåvirkningen er likevel veldig forskjellig, og det samme gjelder for hvor mye energi du klarer å få ut av de ulike energikildene. Derfor gjelder det å vurdere fordeler og ulemper for å finne den beste løsningen for nasjonen og globalt."

Utover i undervisningsopplegget skal elevene løse flere oppgaver - for eksempel introdusere nye spillelementer: ["legg til en fiende som skal ta energien fra deg"](#). Og bygge en [grensekontroll](#) for å gjøre det vanskeligere å reise mellom land:

"Når noen få nasjoner sitter på store ressurser, er det ikke så rart at mange fra nasjoner med færre ressurser ønsker å flytte over grensen. De fleste land i verden setter begrensninger på hvor enkelt eller vanskelig det er å reise inn i landet. Spesielt rike land fører ofte en innreise-politikk som først og fremst skal sikre at landets ressurser forblir i landet, eller i alle fall hos landets innbyggere. Hvilke ressurser har Norge som gjør at folk vil flytte hit?"

Over halvparten av alle norske ungdomsskoler har nå gjennomført Kodekraft (dvs over 2400 skoleklasser på mer enn 700 ulike skoler).

LEGO

Der Exxon som tidligere nevnt samarbeidet med Disney har Equinor tatt i bruk legoklosser i stort omfang. I forbindelse med ["Bygg framtidens plattform"](#) uttalte Thea Moen, sponsorsjef i Equinor at:

- Vi håper dette vil engasjere mange barn. Erfaringsmessig treffer vi veldig med LEGO.

Equinor bruker LEGO som en essensiell del i First Lego League, et undervisningsopplegg som mange tusen norske barn deltar i hvert år, ofte gjennom skolesystemet og vitensentre.

Profileringen av Equinor er så omfattende at alle barna som deltar blir utdelt egne t-skjorter med Equinor-logoer på. [Se videoen](#) fra den skandinaviske finalen i 2022 som ble avholdt på Equinors hovedkontor på Fornebu.

De siste årene har oljenæringen utvidet STEM-satsingen til å bli til STEAM: Science, Technology, Engineering, Art and Math. Gjennom undervisningsopplegget [Lydlab](#) profileres nå Equinor til landets skoleelever gjennom musikkundervisningen.

Ifølge informasjonen på hjemmesiden tok Equinor initiativet til Lydlab og inviterte ViilVite til et samarbeid i forbindelse med Festspillene i Bergen våren 2022. Målet var å tilby et program som kombinerte musikk og programmering. Lydlab tilbys nå til landets 7-9. klasser gjennom 11 ulike vitensentre. I markedsføringsmateriellet står Equinor og Morgendagens Helter som en tydelig avsender på undervisningsopplegget.

I september 2024 lanserte Equinor et skift i deres [sponsorprogrammer](#). De skal fase ut ski- og fotballsponsingen i Morgendagens Helter-programmet og satse enda mer på påvirkning gjennom skole og utdanning

fremover. Nyhet ble [positivt tatt imot](#) av klimaorganisasjoner, samtidig som de advarer mot det økte fokuset på sponing av utdanning.

"Vi søker bedre" er det nye sloganet som Equinor nå fremmer - både i spons og andre PR-aktiviteter. Høsten 2024 kjører Equinor en omfattende annonsekampanje, igjen i Dagens Næringsliv (D2), Aftenposten (A-magasinet) og VG (VG Helg). Annenhver uke når Equinor ut til nærmere en million lesere med sine dobbeltsides annonser. Kampanjen pågår også i digitale flater samtidig.

9. Markedsføringsloven og opplæringsloven

Det kan til tider virke som det er vanskelig å skape en kritisk debatt rundt implikasjonene av at et statseid selskap som Equinor får markedsføre seg direkte mot barn og unge.

Hvis selskapets intensjoner kun var å skape entusiasme rundt realfag skulle man tro at behovet for logoprofilering ikke var så stort som det kan fremstå som.

Equinor og Morgendagens Helter er en veldig tydelig avsender på alt av undervisningsopplegg og prosjekter. Undervisningsrom, SOME-innhold, videoer, klær, og nettsider inneholder ofte Equinor-logoer og Morgendagens Helter-profilering.

At den omfattende logoeksponeringen er med å bygge merkevarelojalitet hos barn som ikke har noen forutsetninger for å skjønne at de blir utsatt for reklame er åpenbart.

Når oljespons av kultur, sport og utdanning blir kritisert er det ikke først og fremst en bekymring for at selskapene påvirker det faglige innholdet, men legitimiten de får gjennom logoprofilering og tydelig tilstedeværelse i så mange aspekter av våre offentlige rom.

Markedsføringsloven sier tydelig at man skal vise særlig aktsomhet "overfor barns påvirkelighet, manglende erfaring og naturlige godtroenhet":

[Markedsføringsloven kapittel 4 § 19](#)
(Særlig om beskyttelse av barn):

Når en handelspraksis rettes mot barn, eller for øvrig kan ses eller høres av barn,

skal det vises særlig aktsomhet overfor barns påvirkelighet, manglende erfaring og naturlige godtroenhet.

Ved vurderingen av om en handelspraksis er i strid med bestemmelser i eller i medhold av denne lov, skal det tas hensyn til alder, utvikling og andre forhold som gjør barn spesielt sårbare.

Når det gjelder Equinors sponing av undervisningsopplegg bør man også kunne trekke inn opplæringsloven. Den pålegger skoleledere å sørge for at elevene ikke blir utsatt for reklame som "i stor grad kan påvirke holdninger, åtfærd og verdier":

[Opplæringslova § 9-6](#) pålegger den enkelte skoleeier/skoleleder en plikt til å:

«... sørge for at elevane ikkje blir utsette for reklame som er eigna til å skape kommersielt press, eller som i stor grad kan påvirke holdningar, åtfærd og verdier, mellom anna på skolens område, i lærebøker og andre læremiddel som blir nytta i opplæringa.»

Det ville vært interessant å få mer kunnskap om hvilke begrensninger det norske lovverket setter på fossilreklame rettet mot barn og unge.

10. Oljespons vs offentlig støtte

Et tilbakevendende utsagn i debatten rundt oljespons i Norge er at det ikke er problematisk fordi "den offentlige støtten består jo i stor grad av oljepenger allerede".

Det er et utsagn som viser at det trengs kompetansebygging på forskjellen mellom sponsormidler og offentlige midler. Offentlige midler støtter opp om kompetansebygging som skal bidra til kritisk tenking og styrking av ytringsrom, både på klima og andre viktige problemstillinger i vår tid.

Oljespons setter derimot begrensninger for de samme ytringsrommene. Det hører til sjeldenhetene (undertegnede har aldri erfart det) at sponsorobjekter er kritiske til sponsorene sine. Tvert i mot, man ser oftere at ledere går ut og forsvarer sponsorene sine og virksomheten deres.

Et tema som det blir stadig mer oppmerksomhet rundt er hvilke begrensninger oljespons legger på ytrings- og handlingsrommene til de ansatte i de enkelte organisasjonene. Det krever mot å gå ut offentlig mot både egen ledelse og sponsorer. Debattinnlegget i [Bergens Tidende](#) fra en tidligere VilVite-ansatt som følte seg sensurert er bare ett eksempel.

Selve utsagnet om at offentlige støttemidler i stor grad kommer av oljepenger føyer seg inn i rekken av desinformasjon som oljenæringen, både internasjonalt og her hjemme, har innpodet i oss. De fleste nordmenn har en formening om at det er oljepengene som har skapt velferdssamfunnet vårt, men konkret kunnskap om hva det rent faktisk betyr lærer vi mindre om.

Oljefondets bidrag til statsbudsjettet hvert år står for det viktigste bidraget av oljepenger inn i norsk økonomi. Det betyr at ca [20 prosent av et statbudsjett](#) kommer fra Oljefondet. De største andelene av et statsbudsjett kommer fra skatter og avgifter (som du og jeg bidrar til). Fjerner man oljepengene helt fra norsk økonomi vil vi ha en økonomi på linje med Danmark eller Sverige.

Et annet poeng om Oljefondet det er lite fokus på er andelen av oljepenger i selve fondet. Per i dag kommer ca halvparten av midlene fra oljen mens resten kommer fra investeringer i andre sektorer. Det vil si at av de tyve prosentene i et norsk statsbudsjett som kommer fra Oljefondet så er det kun halvparten av de midlene som kommer fra oljenæringen.

Å bygge mer kunnskap om norsk økonomi og hvor offentlig støtte kommer fra, vil være et viktig element for å få en mer nyansert debatt om oljespons i Norge.

---

11. Forskeroppopp mot oljespons av vitensenter

Det engelske kulturfeltet har i mange år hatt et fokus på å fjerne oljespons fra feltet. Så godt som alle store kulturorganisasjoner har avsluttet slike sponsorsamarbeid for eksempel Tate, Royal Opera House, Royal Shakespeare Theatre, British Film Institute og mange flere. Der har hensynet til omdømme og kritikk fra egne ansatte og publikum veid mer enn beløpene som institusjonene måtte si nei takk til.

Da Science Museum i London tidligere i år avsluttet Equinors sponsorat var det et ledd i en prosess som har pågått gjennom mange år. [Culture Unstained](#) er en engelsk organisasjon som har vært aktiv i det arbeidet.

Culture Unstained har fasilitert for en rekke ulike aksjoner i forbindelse med Science Museums oljesponsorer i mange år. Organisasjonen samlet en rekke av verdens ledende klimaforskere til [en formell klage](#) hvor museet anklages for å «undergrave sin integritet som vitenskapelig institusjon» ved å samarbeide med BP, Shell og Equinor, til tross for at selskapene fortsatt bidrar til klimaendringene.

Eksempler på innspillene fra forskerne er:

[Sir Robert Watson](#), meteorolog og klimaforsker, leder for FNs Naturpanel. (Tidligere leder for FNs klimapanel): “The Science Museum should only accept money from companies genuinely committed to transitioning to a low-carbon economy and significantly reducing their emissions of greenhouse gases between now and 2030, and these companies have not - their sponsorship of this exhibit is greenwashing at its best, and will only mislead the public.”

[Naomi Oreskes](#), Harvard-professor, forfatter og forsker på klima og desinformasjon:

“To accept sponsorship from an industry that has worked to cast doubt on climate science undermines the scientific community’s clear message that climate change is real and urgent. Science museums have a crucial role to play in furthering the public’s understanding of climate science. Partnerships like these risk damaging the public’s trust in scientific institutions while legitimising the anti-scientific activities of fossil fuel companies.”

[Dr James Hansen](#), astrofysiker og klimaforsker, tidligere leder for NASA Goddard Institute for Space Studies:

“It’s been thirty years since I testified to the Senate about climate change, and since then fossil fuel companies like BP, Shell and Equinor have used their power and influence very effectively to resist the transition to clean energy. So I’m supporting this complaint because until fossil fuel companies support a rising carbon fee that means they will genuinely pay for the damage they are wreaking, museums of science have a duty not to promote their brands.”

---

12. Equinors Akademia-avtale med norske universiteter

Equinor fornyet i år [Akademia-avtalen](#) med fem norske universiteter og NHH. Avtalen varer i fem år og har en rekordhøy ramme på 380 millioner kroner.

Avtalene omfatter NHH og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), Universitetet i Oslo, Universitetet i Bergen, Universitetet i Stavanger og Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet.

Equinor er også med å bestemme hva det skal forskes på. Ifølge avtalene ([les dem her](#)) står ikke utdanningsinstitusjonene fritt til å bestemme selv hva slags forskning som midlene skal gå til.

For hver avtale skal det opprettes en styringskomite med tre/fire representanter fra begge partene. Styringskomiteen skal:

- Årlig gjennomgå og vurdere satsningsområdene.
- Årlig godkjenne prosjekter innen satsningen.
- Evaluere prosjektene.

Forskningen som er planlagt til nå inneholder temaer som Equinor og fossilindustrien ser som nyttige for sin videre drift: Karbonfangst og -lagring (CCS), neste generasjon operasjoner, havvind og olje- og gassrelatert forskning, og emner som fusjonsenergi, robotteknologi og robotorganisasjoner, materialteknologi, klimarisiko og energisystemer.

---

13. USA: Senatshøring om “Denial, Disinformation, and Doublespeak”

Harvard-professor Naomi Oreskes og Geoffrey Supran er som nevnt to av verdens fremste eksperter på klima og desinformasjon. Deres forskning viser hvordan fossilindustrien i årtier har brukt enorme ressurser på å kontrollere den offentlige samtalen om klima. De har underveis selv blitt overrasket over hvor stor innflytelse oljeselskapene har hatt på måten vi som samfunn reagerer, eller

nettopp ikke reagerer, på klimakrisen på. Geoffrey Supran uttaler:

“When you start to pull back the curtain you see just how sophisticated the oil industry’s propaganda machine has been, how easily their rhetoric has snuck into people’s consciousness and biased the way the public thinks about this. Mobil’s vice president and pioneer of PR in the ’70s and ’80s literally talked about what he called “semantic infiltration.” He called it “the process whereby language does the dirty work of politics.” Our research now shows that’s exactly what they’ve been up to for decades.”

Kilde: [The Harvard Gazette](#)

Oreskes og Suprans forskning viser hvordan oljenæringen har gått fra å promotere ren klimafornektelse til en langt mer sofistikert PR-strategi basert på å forvirre og spre desinformasjon for å forsinke reguleringer og klimatiltak. De har hatt stor innflytelse på kunnskapsbyggingen rundt klima og desinformasjon og deres forskning er en viktig årsak til at FNs klimapanel anbefaler en streng regulering av fossilnæringens PR-virksomhet.

Det amerikanske senatets budsjettkomité initierte i 2021 en utredning om nettopp fossilindustrien og desinformasjon:

Oljeselskapene Exxon, Shell, BP og Chevron og lobbyorganisasjonen American Petroleum Institute (den som Equinor er medlem av) ble stevnet og måtte levere inn interne dokumenter til utredningen.

Utredningen ble avsluttet i mai 2024 med en høring og rapporten [“Denial, Disinformation, and Doublespeak: Big Oil’s Evolving Efforts to Avoid Accountability for Climate Change”](#).

Rapporten viser hvor omfattende og koordinert fossilindustriens PR-strategi er,

og hvordan næringen påvirker utdanning-
sinstitusjoner, medier, embetsverk,
politikere og samfunnsdebatten i seg selv.

“Utredningen viser hvordan oljebransjen
har drevet kampanjer for å forvirre og
villede offentligheten”, sa Jamie Raskin (D)
på høringen i mai. Han uttalte:
“Fossil fuel companies publicly claim to be
partners — if not leaders — in fashioning
climate solutions, but our investigation
exposed those claims to be false and
deceptive. Big Oil is not addressing the
climate crisis but is rather profiting from it
and using a lot of its mammoth resources to
insulate its carbon-based business model.

Big Oil’s campaign of deception and dis-
traction undermines the efforts we need to
mobilize our people and government to save
our climate, our habitat, and our species.
Unless the deception ends, and until the
industry is held accountable, we are unlikely
ever to be able to muster the national political
will to effectively tackle climate change.”

Kilde: [United States Senate Committee on the Budget](#)

Geoffrey Supran deltok også på høringen
med et innlegg basert på forskningen til
han og Naomi Oreskes. Sitat fra Supran:
“there is overwhelming evidence that fossil
fuel interests have deliberately used disinfor-
mation, lobbying, propaganda, and academic
influence to stop action on climate change for
decades.”

Neste steg i denne prosessen ble en
[formell anmodning](#) fra senator Sheldon
Whitehouse og Jamie Raskin til det
amerikanske Justisdepartementet om å
starte en formell etterforskning av Big Oil
og American Petroleum Institute.

I [anmodningen](#) uttaler Jamie Raskin:
“the investigation demonstrated how the
fossil fuel industry cultivates partnerships
with academic institutions to lend an aura
of credibility to its deception campaigns. Dr.
Supran concluded that “there is overwhelm-
ing evidence that fossil fuel interests have
deliberately used disinformation, lobbying,
propaganda, and academic influence to stop
action on climate change for decades.”

Desinformasjon i Norge:

Grunnloven slår fast at staten har et ansvar
for å legge til rette for en åpen og opplyst
offentlig samtale. Kultur- og likestillings-
departementet (KUD) er i gang med to
strategier som omhandler dette:

1) strategien for en «åpen og opplyst
offentlig samtale», med utgangspunkt i
Ytringsfrihetskommisjonens anbefalinger,
og 2) arbeidet med strategien for å styrke
[motstandskraften mot desinformasjon](#).

Per i dag er det intet fokus i arbeidet
med disse strategiene på hvordan fossil-
industrien påvirker ytringsrommet og bidrar
til å spre desinformasjon og forsinke reelle
klimatiltak i Norge. Det er igjen et eksempel
på myndighetenes manglende vilje til å
reflektere over hva slags påvirkning
fossilindustrien har på norsk kultur.

14. Fem kjente desinformasjonstaktikker

To av verdens ledende klimajournalister, tidligere omtalte
Amy Westervelt og Kyle Pope fra [Covering Climate Now](#),
gir følgende fem eksempler på fossilindustriens bruk av
desinformasjon:

1. ENERGISIKKERHET

Hvordan dagens konflikter (feks i Ukraina) blir brukt som
argument for å lete etter mer fossile brensler, åpne nye felt
og bygge ut mer fossil infrastruktur for mange tiår frem i tid.

2. ØKONOMI VS MILJØ

Hvordan vi gjennom annonsekampanjer blir minnet på at vi må
ikke kan redusere utslipp hvis vi ønsker å holde økonomien i
gang. Hovedbudskap: Det er for dyrt å gjøre de klimatiltakene
som kreves.

3. VI FÅR LIVET DITT TIL Å FUNGERE

Hvordan vi nesten ubevisst blir lært opp til ideen om at fossilt
brensel er ensbetydende med fremskritt og det gode liv.

4. VI ER EN DEL AV LØSNINGEN

Hvordan hindre strengere regulering ved å fremstå som
en pådriver av klimaløsninger i stedet for å være årsaken
til klimakrisen.

5. VERDENS BESTE NABO

Ved å sponse kultur, idrett og utdanning oppnår industrien
både å fremstå som samfunnsbyggere og å få lokal-
samfunnene til å føle seg avhengige av oljenæringen
og dermed mindre tilbøyelige til å kritisere den.

Kilde: [The Guardian 14. april 2024](#)

---

15. Vitensenteret som sier nei til Equinor

Da Science Museum i London [droppet Equinor](#) som sponsor sommeren 2024 førte det til en større debatt her hjemme. Kommentator i Bergens Tidende Stig Arild Pettersen skrev i en kommentar på lederplass at vitensenteret VilVite i Bergen [bør gjøre det samme](#).

Vitenparken Campus Ås er det eneste av 13 norske vitensentre som sier nei til å samarbeide med Equinor. I en [kronikk](#) i BT begrunnet direktør Solveig Arnesen hvorfor.

“Det som bekymrer oss mest, er ytringsrommet knyttet til Equinors tunge sponing. Det er klart at enhver ledelse vil tenke seg godt om i omtalen av en samarbeidspartner som bidrar med millionstøtte. Vitensentrene har en svært viktig rolle i opplæring av barn og unge i kritisk tenkning og kildekritikk, i en tid hvor fake news, grønnvasking og annen manipulering florerer. Fra samarbeid i europeiske forum vet vi at dialogen rundt temaet er langt mer moden utenfor Norge.

Debatten førte blant annet til at Dagens Næringsliv som på [lederplass](#) skrev at: “Det kan derfor være gode grunner til å styre unna sponsorer som åpenbart har kolliderende interesser med sentrenes eget formål og budskap.”

Jonatan Lohne Anabalón, en tidligere ansatt ved VilVite bidra med et [debattinnlegg](#) i BT om hvordan ledelsen, av hensyn til Equinor, grep inn da han kalte olje “forurensende”.

---

16. Forbud mot fossilreklame og -sponing

Basert blant annet på forskningen til Naomi Oreskes og Supran gikk FN’s generalsekretær Antonio Guterres tidligere i sommer ut med en anbefaling om at alle land [bør forby fossilreklame](#):

“Many governments restrict or prohibit advertising for products that harm human health, like tobacco,” he said. “I urge every country to ban advertising from fossil-fuel companies. And I urge news media and tech companies to stop taking fossil-fuel advertising.”

Kilde: [Euronews](#)

Rapporten [“Readers For Sale - the Media’s Role in Climate Delay”](#) (Desmog/Drilled 2023) tar for seg fossilindustriens bruk av annonsørinnhold i internasjonale medier som Financial Times, New York Times og Reuters. Equinor er et av seks internasjonale selskaper hvis annonsørinnhold er undersøkt. Undersøkelsen viser hvordan lesere sliter med å skille annonsørinnhold fra medienes egen journalistikk og hvordan journalister frykter at det skal undergrave klimajournalistikken deres.

Her hjemme har Equinor og Schibsted samarbeidet om annonsørinnhold i flere år. Det resulterer i at hvis man googler hva Aftenposten har skrevet om Equinor, så kommer linker til annonsørinnholdet opp på topp. Det samme gjelder for VG.

Frankrike har allerede forbudt fossilreklame. Amsterdam og Edinburgh også. Stockholm har vedtatt det i år. Mens Canada og Irland vurderer å gjøre det samme. Edinburgh har inkludert et forbud mot fossilspens i sitt vedtak og man kan anta at det kommer til å gjelde flere aktører fremover.

Armlengdes avstand

Å begynne prosessen med å omstille seg til en drift hvor man har en armlengdes avstand til oljebransjen vil ikke bare være et viktig etisk standpunkt å ta. Det kan også vise seg å være det mest fornuftige i et langsiktig økonomisk perspektiv også.

Ønsker du å lære mer om hvordan organisasjoner kan jobbe med etiske retningslinjer for sponing?

Sjekk ut [Culture Declares Emergencys “decision-making guide”](#) her.

Eksempel: Energisparing vs energisystemer i kulturfeltet

Eksempler på rapporter fra kulturfeltet som fokuserer mer på feltets egne energitiltak enn å bygge kunnskap om omstilling av energisystemer på samfunnsnivå.

KULTURLIVETS KLIMAPÅVIRKNING

<https://www.virke.no/analyse/statistikk-rapporter/kulturlivets-klimapavirkning/>

GRØNT VEIKART

<https://www.grøntveikart.no>

KLIMA OG MILJØARBEID I KULTURSEKTOREN

<https://www.kulturdirektoratet.no/web/guest/vis-publikasjon/-/klima-og-miljoarbeid-i-kultursektoren>

NORDIC GREEN ROADMAP

<https://www.norden.org/en/publication/nordic-green-roadmap-cultural-institutions>

**“Hva er norsk energikultur”
er produsert med støtte
fra Kulturrådet.**